

Špeciálna základná škola s vyučovacím jazykom maďarským

Magyar Tannyelvű Speciális Alapiskola

Hviezdoslavova 24

979 01 Rimavská Sobota

**Obsah vzdelávania
pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi
vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím
s vyučovacím jazykom maďarským**

4. ročník

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Slovenský jazyk a slovenská literatúra

Hodinová dotácia učebného predmetu

Slovenský jazyk a slovenská literatúra	4. ročník
ŠVP	2
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	2

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Výchova a vzdelávanie žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) je zameraná na ich komplexné rozvíjanie, rovnako ako výchova a vzdelávanie všetkých žiakov, bez ohľadu na ich počiatkový potenciál počas ich povinnej školskej dochádzky na základnom stupni vzdelávania. S ohľadom na špecifiká pervazívnych vývinových porúch je však potrebné prispôbiť obsah výchovy a vzdelávania v každom vyučovacom predmete hlavnému cieľu – prostredníctvom primerane prispôsobeného prostredia a pedagogického prístupu formovať žiaka tak, aby sa jeho život, napriek pretrvávajúcemu stavu jeho zdravotného postihnutia, podarilo čo v najvyššej miere priblížiť životu, ktorý jemu a jeho okoliu nebude spôsobovať závažnejšie problémy v spoložití. Tomuto účelu slúži aj vyučovací predmet slovenský jazyk a slovenská literatúra pre žiakov s AU alebo PVP s MP v škole s vyučovacím jazykom maďarským. Pri predpoklade, že materinským jazykom týchto žiakov je jazyk maďarský, je zrejmé, že cieľom vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra ako cudzieho jazyka, bude najmä vytváranie určitej slovnej zásoby týkajúcej sa bežného života. V závislosti od schopností jednotlivých žiakov úlohou učiteľa je naučiť ich porozumieť najbežnejším slovenským slovám a jednoduchým vetám, ustáleným výrazom, v zvukovej, prípadne v písanej forme a pre tých, ktorí budú schopní osvojiť si základy slovenského jazyka s dostatočnou slovnou zásobou, tiež základnej konverzácii.

Pre žiakov s AU alebo PVP s MP s vyučovacím jazykom maďarským (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP s VJM“) je vyučovanie slovenského jazyka a literatúry zaradené do vzdelávania od tretieho ročníka. V treťom ročníku, t. j. v prvom roku vyučovania slovenského jazyka sa diagnostikujú predpoklady pre prijímanie a schopnosť osvojovania si cudzojazyčnej alternatívy pre slová, ktoré žiak pozná v materinskom jazyku.

Organizácia vyučovania predmetu slovenský jazyk a literatúra nie je členená na vopred určené zložky (gramatika, slohová výchova a pod.) ako organizácia vyučovania predmetu maďarského jazyka. Pri blokovom vyučovaní, ale aj pri organizácii vyučovania prostredníctvom bežného typu vyučovacích hodín, sa však odporúča každú vyučovaciu jednotku členiť na viac častí a to podľa pedagógovho uváženia. Na základe vývinového potenciálu žiaka možno časť vyučovacej jednotky venovať rozvíjaniu porozumenia slov slovenského jazyka zvukovou formou, prepájať ju s učením vnímania obrazu preberaného pojmu v písanej podobe, nácviku ich písania a pod.

Pre vyučovanie predmetu slovenský jazyk a literatúry je potrebné využívať slovný a obrazový materiál, na začiatku obrázok vždy spolu so slovom, neskôr oddelene – ku kartičkám s obrázkami bez slov, sa slová budú priradovať. Vychádza sa pritom zo skutočnosti, že žiak s AU alebo PVP, bez ohľadu na to, či má alebo nemá mentálne postihnutie, môže byť v niektorých prípadoch vnímavejší voči symbolom – písmenám, resp. celým slovám, než voči zvukovej podobe reči, od ktorej je závislý pri udržaní si v pamäti iba sluchový vnem. Pre týchto žiakov je vhodné využívať niektoré časti učebnice pre žiakov s autizmom od autorky A. Šedibovej s názvom Moje učenie, vydané pre žiakov s AU alebo PVP v slovenskom jazyku.

Dôležité je mať na zreteli, že u žiaka s pervazívnou vývinovou poruchou úspech vo vyučovaní určitého vyučovacieho predmetu, a teda ani v predmete slovenský jazyk, nezávisí výlučne od jeho rozumového potenciálu. Ochota žiaka spolupracovať však často závisí od pedagogického majstrovstva vyučujúceho.

Žiak môže mať svoj individuálny plán vzdelávania v tomto vyučovacom predmete vypracovaný tak, že sa mu z troch úrovní obsahu predmetu, vyberie tá úroveň, pre zvládnutie ktorej má dostatočné predpoklady, na základe doterajších výchovno-vzdelávacích výsledkov.

Okrem medzipredmetových vzťahov, v rámci ktorých je vhodné niektoré osvojované pojmy v slovenskom jazyku upevňovať v iných vyučovacích predmetoch, je vhodné do prebiehajúceho procesu budovania a upevňovania slovnej zásoby v slovenskom jazyku zapojiť tiež jeho rodinu.

Obsah vzdelávania je zostavený podľa jednotlivých ročníkov. V každom ročníku sú určené tri úrovne, podľa ktorých sa pri vyučovaní slovenského jazyka postupuje a to:

1. úroveň – najnižšia, kladie na žiaka minimálne nároky,
2. úroveň – stredná, kladie na žiaka nároky na strednej úrovni,
3. úroveň – kladie na žiaka nároky na najvyššej úrovni.

Systém pri vyučovaní podľa úrovní stanovených obsahom vzdelávania pre žiakov s AU alebo PVP s MP. Žiak môže v každom vyučovacom predmete postupovať na rôznej úrovni, na základe jeho schopností alebo prirodzenému inklinovaniu k problematike, ku ktorej sa vzťahuje vyučovací predmet. Je možné, že žiak, ktorý v iných vyučovacích predmetoch postupuje na 3. úrovni, v predmete slovenský jazyk môže postupovať iba na 1. úrovni a naopak. Tiež je možné, že v určitom období v priebehu jedného ročníka bude potrebné prejsť na inú úroveň učebných osnov, než ktorá bola pôvodne určená.

Pri vyučovaní predmetu slovenský jazyk sa využívajú tie vyučovacie metódy a formy, ktoré sú účinné u príslušného žiaka v iných vyučovacích predmetoch, v predchádzajúcich ročníkoch. Niektoré formy práce sú naznačené priamo v texte obsahu predmetu, ktoré však nie je nutné striktno dodržiavať, ak pedagóg pozná vlastné, už osvedčené a využiteľné formy a metódy práce s konkrétnym žiakom, ktoré sú uplatniteľné aj v tomto vyučovacom predmete.

Odporúča sa žiakovi viesť osobný slovník slovenských slov, najmä na najnižšej a strednej úrovni počas celej žiakovej dochádzky do školy. Na najvyššej úrovni aspoň v treťom a štvrtom ročníku, ak si žiak slovnú zásobu slovenských slov začína vytvárať iba na hodine slovenského jazyka. Ak žiak slovenský jazyk už používa v mimoškolskom prostredí, osobný slovník nie je nutnosťou. V osobnom slovníku žiaka je vhodné mať od začiatku vyčlenené -

oddelené časti pre podstatné mená každej témy. Ku každej téme sa budú postupne vpisovať ďalšie preberané podstatné mená a to v priebehu všetkých ročníkov. Samostatnú časť v osobnom slovníku žiaka budú tvoriť slovesá, ďalšiu príslovky, prídavné mená a samostatnú časť vytvoríme aj zámenám. Vhodné je samostatne vpisovať nacvičované frázy a otázky, resp. odpovede, ktoré žiaka učíme ako ustálené výrazy, ako napr.: „Ďakujem. Prosím si. Nech sa páči. Neprosím si. Dobrý deň! Dovidenia! Dobrú chuť! Kde ideš?“ a pod.

Časové vymedzenie pre nadobúdanie jednotlivých vedomostí, zručností a návykov sa prispôbuje individuálnym potrebám žiaka. Dôležité je postupovať tak, aby žiak nebol nárokmi na jeho výkon preťažovaný, nakoľko požiadavky stanovené týmto obsahom predmetu sú len orientačné. Je daná možnosť posúvať alebo presúvať jednotlivé témy v časovom slede podľa zváženia pedagóga. Treba dbať na to, aby sa neprekračovala únosná miera upútavania žiakovej pozornosti príliš dlhým zotrúvaním na jednej téme, ak nie je schopný naučiť sa slovo v nami určenom čase podľa rozčlenenia obsahu predmetu do individuálneho plánu žiaka. Ak prejdeme na ďalšie slovo, resp. slová, k neupevnenému slovu sa vraciame na ďalších hodinách. Nie je však v záujme striktného dodržania stanoveného časového postupu vhodné prejsť na ďalšiu tému, ak žiak pri rozvíjaní slovnej zásoby potrebuje dlhší čas na jej upevňovanie, než sme si stanovili.

Dôležité upozornenie

Ak žiak prichádza z prostredia, v ktorom sa so slovenskými slovami alebo s vyjadrovaním sa v slovenskom jazyku už stretáva, je potrebné v spolupráci s rodičom zistiť jeho vlastnú úroveň porozumenia alebo používania slovenského jazyka. Zistená skutočnosť sa zohľadní pri určení úrovne učebných osnov pre takéhoto žiaka. Je možné tiež priamo prejsť na niektorú z úrovní vyššieho ročníka, než toho, ktorý žiak práve navštevuje, alebo obsah vzdelávania v tomto vyučovacom predmete možno prispôbiť konkrétnemu žiakovi tak, že jednotlivé témy sa obohacujú individuálne zostaveným rozširovaním slovnej zásoby, zlepšovaním výslovnosti, konverzačnými cvičeniami, učením sa riekaniek, piesní, hraním sa hier s využitím slovenského jazyka a pod.

Pri vyučovaní slovenského jazyka sa plnia ciele, po dosiahnutí ktorých bude žiak s AU alebo PVP s MP schopný vnímať slovenský jazyk ako komunikačný prostriedok. Ak sa ocitne vo výlučne slovenskom prostredí, je dôležité, aby bol schopný reagovať na nadväzovaný kontakt a vyjadriť svoje potreby. Okrem toho je pre žiaka prínosom, ak dokáže priradiť význam slovám, ktoré okolo seba vidí napísané, ktoré začuje v bežnom živote, resp. slová, ktoré sa vyskytujú v rozprávkach, filmoch, s ktorými sa stretne v slovenskom jazyku.

Hlavnými cieľmi, ktoré sa snažíme dosiahnuť pri vyučovaní v predmete slovenský jazyk, sú najmä:

- schopnosť vnímať a používať iný, než materinský jazyk,
- rozumieť najbežnejším pojmom, výrazom a výzvam v slovenskom jazyku,
- vyjadrovať svoje potreby a požiadavky v slovenskom jazyku,
- čítať s porozumením od jednotlivých slov až po súvislé vety a text v slovenskom jazyku,
- napísať slovo v zmysle pomenovania svojej potreby, požiadavky alebo požiadavku vo forme vety v slovenskom jazyku,
- osvojiť si konverzáciu v slovenskom jazyku.

Rôzna úroveň dosiahnutej schopnosti žiaka naučiť sa používať slovenský jazyk závisí od postavenia cieľov pre konkrétného žiaka na základe jeho dispozícií a od ich naplnenia prostredníctvom správne volených vyučovacích foriem, metód a prostriedkov. Postupuje sa od schopnosti nadviazať sociálny kontakt v slovenskom jazyku, cez porozumenie jednoduchých konkrétnych pojmov, cez základné, pre napĺňanie potrieb žiaka najdôležitejšie pojmy, až po vytváranie schopnosti vzájomnej slovnej reciprocitu, konverzácie.

Počet slov uvedených na jednotlivých úrovniach v obsahu predmetu nie je konečný, môže sa rozširovať podľa predpokladov žiakov.

K dosiahnutiu najvyššieho cieľa z hľadiska ich kvalitatívneho posúdenia, t. j. ku konverzácii v slovenskom jazyku, môže dospieť žiak v ktoromkoľvek období jeho vyučovania a to v závislosti od svojej vstupnej alebo postupne dosiahnutej dispozície.

Obsah slovenského jazyka pre žiakov s AU alebo PVP s MP vychádza z hlavných cieľov. Postupuje sa od najjednoduchšieho k zložitejšiemu, od konkrétneho k abstraktnému. Vzhľadom na vysokú flexibilitu jednotlivých druhov slovenských slov žiakov neučíme gramatické pravidlá. Uplatňujeme ich len prirodzenou cestou, tak, ako keď sa malé dieťa učí používať materinský jazyk. S jednotlivými slovnými druhmi sa žiak oboznámi alebo si ich osvojí postupne, v ich priamom používaní. K nasledovným druhom uvádzame niekoľko poznámok vo forme nasledovných odporúčaní k prístupu pri ich vyučovaní.

Podstatné mená

Vyučujeme ich podľa tematických celkov určených v 3. ročníku (prvý rok vyučovania predmetu slovenský jazyk) tak, že každý rok základnú slovnú zásobu doplníme podľa

učebných osnov pre jednotlivé ročníky. Neučíme žiakov skloňovanie podstatných mien podľa vzorov. Pri tvorení viet možno flexibilitu podstatných mien používať prirodzene a to aj v spojení s predložkami, napr.: Čo je to? Stôl. / Kde je kniha? Na stole. / Vezmi knihu zo stola. Vezmi knihu z poličky. Žiakov na najvyššej úrovni možno viesť k rozlišovaniu rodu podstatných mien v súvislosti s používaním sloviess a prídavných mien a k rozlišovaniu čísla podstatných mien *na základe ich individuálnej dispozície*.

Slovesá

Slovesá sú zaradené ako slovný druh, ktorý podľa učebných osnov začíname vyučovať ako druhý. Ich význam spočíva v tom, že s ich pomocou je možné vyjadriť myšlienku, utvoriť vetu. Vzhľadom na to, že vetou je aj sloveso uvedené v prísudku so zamlčaným podmetom, rozširovanie slovnej zásoby o slovesá je pre budovanú komunikáciu žiaka veľmi dôležité. Osobu, číslo, čas sloviess neučíme žiakov izolovane, vyjadrujeme sa však vždy gramaticky správne: Evka príde. Evka prišla. Evka bude piť vodu. Evka pije vodu. Budeš písať. Píšeš. Napísal si. ...

Prídavné mená

Prídavné mená rozširujú slovnú zásobu najmä o dôležité vlastnosti a prívlastky predmetov, osôb, javov. Prídavné mená rovnako ako ostatné ohybné slovné druhy používame v ich správnom gramatickom tvare a učíme ich vždy v spojení s podstatným menom.

Príslovky

Príslovky sú neohybným slovným druhom, ich vyučovanie spočíva na ich mechanickom nácviku, tvoria ich vo väčšine abstraktné pojmy, sú však pre praktické dorozumenie dôležité, venujeme im preto náležitú pozornosť („Dobre. Zle. Vysoko. Ďaleko...“).

Číslovky

S číslovkami sa v praktickom živote stretávame veľmi často, je vhodné, keď žiak ovláda číslovky aj v slovenskom jazyku – pri nácviku číselného radu využívame tréningovanie mechanickej pamäte, snažíme sa však žiakov naučiť aj využitie poznania ich významu a to najmä v spojení s podstatnými menami.

Predložky, spojky, citoslovčia

Predložky a spojky nevyučujeme izolovane, len v slovnom spojení. Zaráďujeme ich do žiakovho osobného slovníka spontánne pri tvorení otázok a odpovedí, t. j. vo vetnom kontexte. Citoslovčia sú obohatením, spestrením jazyka, tiež nie sú v učebných osnovách samostatne zaradené ako slovný druh, ich použitie môže vyplynúť z textu slovenskej riekanky, piesne.

Dôležité upozornenie

Obsah vzdelávania žiaka, ktorý slovenský jazyk už používa v doterajšej komunikácii, primerane prispôbime tak, aby sa žiak v tejto oblasti rozvíjal, t. j. obsah jeho vzdelávania môže ísť nad rámec tohto obsahu predmetu.

Odporúčané pomôcky:

- učebné texty Moje učenie,
- obrázkový materiál, fotografie,
- slovný materiál,
- reálne predmety alebo ich makety podľa tematických okruhov na ich označenie nacvičovanými slovami,
- kartičky so symbolmi pojmov, predmetov,
- detské knižky,
- počítačový program FONO,
- písacie potreby – ceruzka, pero, pastelky, fixky, pečiatky s písmenami,
- písmená z rôznych materiálov na skladanie slov, plastelína na vytváranie tvarov písmen,
- zvukové a obrazové nahrávky,
- slovník žiaka, postupne zostavovaný zo slovenských slov, ktoré sa žiak učí, a iné.

4. ROČNÍK

4. ROČNÍK - 1. úroveň

CIELE

- Upevniť slová naučené v predchádzajúcom ročníku,
- rozšíriť slovnú zásobu – podstatné mená.

OBSAH

Rozšírenie počtu podstatných mien v jednotlivých okruhoch tém, ktoré boli určené v treťom ročníku, na päť až šesť z každej témy.

PROCES

Zvýšená týždenná časová dotácia na vyučovanie tohto predmetu umožňuje venovať dostatok času na upevňovanie slov, popri ktorom je možné nacvičovať ďalšie slová a to tempom prispôbeným žiakovi.

Na 1. úrovni ani v tomto ročníku sa naliehavo nevyžaduje, aby žiak slová reprodukoval – zopakoval príslušné slovo, alebo pomenoval obrázok či predmet v slovenskom jazyku. Je potrebné viesť ho k tomu tak, aby to podľa možností dosiahol aspoň do konca školského roka, ak má na to osobné dispozície.

Vyučovanie slovenských slov v priebehu vyučovacej jednotky sa strieda s inou činnosťou žiaka.

4. ROČNÍK - 2. úroveň

CIELE

- Upevniť slová naučené v predchádzajúcom ročníku,
- rozšíriť slovnú zásobu – podstatné mená.

OBSAH

Rozšírenie počtu podstatných mien z jednotlivých okruhov tém, ktoré boli určené v treťom ročníku, na desať až dvanásť.

PROCES

Ani na 2. úrovni, podobne ako na 1. úrovni, sa nevyžaduje v každom prípade žiakovo reprodukované slovo pamäti, dôležitý je jeho záujem o spoznanie predmetu, obrázka podľa nápoedy v slovenskom jazyku.

Žiakovi sa dáva za úlohu určiť z dvoch rôznych predmetov alebo obrázkov učiteľom po slovensky pomenovaný predmet alebo obrázok a ak je to možné, príslušné slovo aj zopakovať.

4. ROČNÍK - 3. úroveň

CIELE

- Upevnenie osvojených slov z predchádzajúceho ročníka,
- reprodukcia slov – ich zopakovanie po učiteľovi,
- reprodukcia slov – aktívna slovná zásoba - pomenovanie predmetov, obrázkov na základe pamäťového vybavenia si ich pomenovania v slovenskom jazyku – podstatné mená,
- rozšírenie pasívnej slovnej zásoby – podstatných mien, slovies,
- vyjadrenie súhlasu a nesúhlasu v slovenskom jazyku.

OBSAH

V rámci tém, ktoré boli určené v treťom ročníku rozširovať počet nacvičovaných podstatných mien podľa žiakovej dispozície.

Rozširovať slovnú zásobu žiaka o slovesá – pokyny učiteľa: „ukáž, pozri, dvihni, daj, pod', sadni si, vstaň, dosť, ešte“.

Rozširovať slovnú zásobu o slovesá - činnosti postáv na obrázkoch (osôb alebo aj zvierat): „spí, leží, stojí, sedí, smeje sa, plače“.

Slová „áno, nie“.

PROCES

Žiaci na 3. úrovni v druhom roku vyučovania slovenského jazyka sú schopní nielen spoznať význam slova, ale tiež zopakovať nacvičované slovo, t. j. zapamätať si a vybaviť v pamäti jeho zvukovú podobu. Je potrebné snažiť sa dosiahnuť, aby žiak postupne dokázal nacvičované slovo spontánne reprodukovať.

Žiaci na tejto úrovni sú schopní začať sa učiť ďalší slovný druh slovesá, ako základ vyššieho stupňa komunikácie – tvorenie a chápanie informácie podanej v holej vete s podmetom a prísudkom, resp. vo vete so zamlčaným podmetom.

Začína sa s nácvikom opakovania pomenovania činností znázornených na obrázkoch. Ak ich žiak zvláda, v druhom polroku sa k nim pridávajú jednoduché pokyny určené žiakovi. Ak je pre žiaka väčším problémom sústrediť svoju pozornosť na obrázok, poradie možno vymeniť a začať s nácvikom pokynov určených žiakovi.

Nový slovný druh sa nezaraďuje až po prebratí všetkých naplánovaných podstatných mien, ale viaceré slovné druhy je vhodnejšie prirodzene prepájať.

Slová „áno, nie, ukáž, pozri, dvihni, daj, pod', sadni si, vstaň, dost' a iné“ postupne po jednom pridáva učiteľ do svojho rečového prejavu na hodine slovenského jazyka, t. j. nevyčleňuje ich ako samostatný tematický okruh, ale pripája ich k preberaným tematickým okruhom.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Maďarský jazyk a literatúra

Hodinová dotácia učebného predmetu

Maďarský jazyk a literatúra	4. ročník
ŠVP	2
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	2

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovacie predmet maďarský jazyk a literatúra je vo výchovno-vzdelávacom procese jedným z kľúčových. Prostredníctvom rozvíjania materinského jazyka v ústnej a písomnej forme u žiakov cielene budujeme zručnosti potrebné na získavanie informácií a na ich výmenu v sociálnom kontakte, čo má výrazný podiel na celkovej socializácii žiaka. Je osvedčené, že znaky - symboly, medzi ktoré môžeme priradiť aj písmo, výrazne uľahčujú orientáciu osôb s pervazívnymi vývinovými poruchami v čase, priestore a v sociálnom kontakte.

Využívaním slova v jeho písomnej podobe ako symbolu reality možno ovplyvňovať ich každodenný praktický život a vstupovať do priameho usmerňovania ich jednotlivých činností aj bez neustálej priamej asistencie pri každom úkone.

Vyučovacie predmet maďarský jazyk a literatúra pozostáva zo zložiek **čítanie a literárna výchova, gramatika a sloh. Základy písania** sa vyučujú v samostatnom vyučovacom predmete **rozvíjanie grafomotorických zručností a písanie**. Obsah a ciele obidvoch súčastí uvedeného predmetu sa úzko prelínajú a v závislosti od schopností každého žiaka sa možno v ňom prednostne zamerať na jednu alebo druhú jeho súčasť.

Pri využívaní blokového vyučovania pre žiakov s AU alebo PVP s MP je možné jednu vyučovaciu jednotku maďarského jazyka rozčleniť tak, že v rámci jedného bloku sa možno venovať aj učivu preberanému v inej zložke tohto predmetu.

Časové vymedzenie pre nadobúdanie jednotlivých vedomostí, zručností a návykov sa prispôsobuje individuálnym potrebám žiaka počas jednej vyučovacej jednotky, ale aj v celkovom časovom trvaní nácviku určitej zručnosti.

Pre nehovoriaceho žiaka uplatňujeme len tie ciele a obsah, ktoré sú pre neho zvládnuteľné, resp. ich doplníme na základe odborných odporúčaní a vlastného prognostického odhadu.

V časti PROCES sa nachádzajú odporúčania pre vyučovanie učiva príslušného ročníka, spravidla bližšie nešpecifikované podľa jednotlivých úrovní, pričom jednotlivé odporúčania sú využiteľné nielen v tom ročníku, v rámci ktorého sú uvedené.

V závere obsahu predmetu je prehľadná tabuľka s poradím písmen a spoluhláskových skupín tak, ako sa postupne vyučujú na jednotlivých úrovniach všetkých ročníkov.

Čítanie a literárna výchova

Požiadavky v súvislosti s nácvikom techniky čítania, čítania s porozumením, reprodukcie obsahu textu u žiakov s AU alebo PVP s MP nie je možné zovšeobecniť a prezentovať ako univerzálne uplatniteľné. Nie je teda možné ani vyžadovať detailné dodržiavanie tohto rámca obsahu predmetu. Je potrebné počítať s tým, že jednotliví žiaci môžu prejaviť taký záujem o čítanie, že pomerne ľahko zvládnu jeho techniku a iní, napriek priaznivejšej mentálnej kapacite, nebudú dostatočne prístupní metódam osvedčujúcim sa pri ostatných žiakoch a nebudú postupovať očakávaným tempom. V takých prípadoch učiteľ hľadá iný spôsob práce so žiakom, pričom však dosahovanie iných cieľov, vrátane obsahu učiva, dokáže patrične odôvodniť.

Môže sa stať, že žiak má napriek mentálnemu postihnutiu zvládnuté základy čítania už pri nástupe do školy. V tom prípade je nutné, v jeho individuálnom vzdelávacom programe v zložke čítanie nadviazať na jeho úroveň čítania a nie mechanicky dodržiavať postup určený v učebných osnovách ročníka, do ktorého je zaradený.

Pre niektorých žiakov s AU alebo PVP s MP nácvik čítania vychádzajúci z hláskovania a spájania hlások do slabík, ktoré izolovane nemajú žiadny význam, je nepochopiteľné a nezmyselné. Analyticko-syntetickú metódu nácviku čítania je vhodné u týchto žiakov nahradiť **globálnou metódou**. Vychádza sa pri nej z učebných textov Moje učenie s uplatnením tvorivého potenciálu, ktorý pedagóg nadobudol pri svojom vysokoškolskom vzdelávaní. Tvorivé uplatňovanie vyučovacích foriem a metód učiteľa s vysokoškolským vzdelaním je v jeho kompetencii.

Nie je záväzné učiť žiaka všetky tvary písmen veľkej a malej, tlačenej a písanej abecedy, pripúšťa sa nácvik čítania aj zápisu iba tvarov písmen veľkej tlačenej abecedy, treba však pamätať na neskorší obmedzený výber textov na čítanie – (malé tlačené písmená).

V prípade, že žiak je schopný pracovať s viacerými tvarmi písma, možno mu pri preberaní každého písmena pridať aj tvar malého tlačeneho, veľkého písaného a malého písaného písmena.

Pri výučbe čítania sa môže stať, že úroveň techniky čítania u žiaka presiahne úroveň jeho intelektuálneho a rečového vývinu a nebude v súlade s úrovňou chápania čítaného textu.

Okrem textov na čítanie je preto potrebné takmer vždy využívať aj ilustrácie znázorňujúce kľúčové slová (osoba, zviera, vec, jav, činnosť, farby, výraz tváre a pod.) alebo skutočné predmety, resp. predvádzanie činností.

Pri nácviku pozornosti žiaka a tých zručností, ktoré predchádzajú učeniu čítať, ale aj pri samotnom vyučovaní čítania dbáme na to, aby sme ho upútali témami jemu blízkymi, ktorých použitie môžu slúžiť ako motivácia, resp. odmena.

Obsah textov pripravovaných pre žiaka na čítanie a literárnu výchovu by mal rešpektovať skutočnosť, že chápanie textu, viet a odkazov, a to aj pre tých žiakov, ktorí disponujú dobrými rozumovými schopnosťami, sťažuje charakteristická črta autizmu alebo ďalších pervazívnych vývinových porúch - doslovné chápanie slov a slovných spojení. Ide napr. o *dôslednú konkretizáciu* („preskočiť riadok“ v skutočnosti znamená niečo iné, než čo žiadame od žiaka pri čítaní), o *stotožňovanie počutého a čítaného s tým, čo dieťa už pozná* (výraz v literárnom príbehu “zomrieť od smiechu“ vyvolá v žiakovi opačnú predstavu, než sa ustáleným slovným spojením sleduje), o *neschopnosť postrehnúť moduláciu hlasu* (je ťažké, často až nemožné využívať prostriedky metakomunikácie).

Nevyužívanie (nezvládanie) modulačných prvkov hlasu je nutné u žiakov rešpektovať (monotónne čítanie a pod.) napriek tomu, že učebné osnovy uvádzajú aj nácvik modulácie hlasu, keďže niektorí žiaci ho môžu zvládnuť.

Gramatika a slohová výchova

Charakteristika osobitostí pri vyučovaní zložiek gramatika, sloh a literárna výchova je postupne uvedená v časti obsahu vzdelávania pre 5. – 9. ročník. Je nevyhnutné oboznámiť sa s ňou pred začatím vypracovávania individuálneho vzdelávacieho programu pre žiaka ktoréhokoľvek ročníka, vrátane prvého stupňa, nakoľko vzájomnú súvislosť učiva v predmete maďarský jazyk a literatúra nie je možné presne rozčleniť. Z formálneho hľadiska nie je únosné, aby sa v texte obsahu vzdelávania opakovali rovnaké časti súvisiace s uplatnením určitého učiva vo viacerých ročníkoch pri rôznej úrovni.

Vzhľadom na spoločné prvky v zložkách čítanie - literárna výchova a sloh navzájom úzko prepojené, je možné časovú dotáciu vyhradenú na čítanie využiť najmä na nácvik techniky čítania a čítania s porozumením a ďalšie prvky možno pričleniť do zložky sloh, aj keď ich takto učebné osnovy neuvádzajú. Pri inej príležitosti rozvíjanie žiakových zručností v obsahu vzdelávania pričlenených k slohu možno uplatniť v zložke čítanie a literárna výchova, resp. v zložke gramatika.

Rozvíjanie slovnej zásoby je prirodzený proces, ku ktorému dochádza pri pedagogickom pôsobení na žiaka. Rozlišujeme *prirodzené rozvíjanie slovnej zásoby* – patria sem všetky slová, ktorým žiak postupne rozumie (pasívny slovník), alebo ich sám používa (aktívny slovník) a *cielené rozširovanie slovnej zásoby* žiaka. V predmete maďarský jazyk v každej jeho zložke sa využívajú nové pojmy v písomnej forme na vytváranie databázy pre každého žiaka, ktorou je „čítaná slovná zásoba“ a „písaná slovná zásoba“. Tvorja ju slová, ktoré sa žiak naučí postupne čítať či písať tak, *aby si ich vybavoval ako vytvorené stereotypy*.

Nehovoriaci žiaci aspoň v pojmovej podobe v spojení s ilustráciou, ktorú vedia k danej situácii priradiť. Cielene nacvičované slová jeho čítanej aj písanej slovnej zásoby je vhodné zaznamenávať do tzv. *osobného frekvenčného slovníka*, ktorý možno kedykoľvek využívať na udržiavanie nadobudnutých „čítacích“ stereotypov.

Osobný frekvenčný slovník je vhodné využívať aj v slohovej výchove, najmä pri nácviku čítania a písania zmysluplných odkazov, vyjadrení.

4. ROČNÍK

Čítanie a literárna výchova

4. ROČNÍK - 1. úroveň

CIELE

- Zvládnuť čítanie dlhých samohlások a ďalších písmen (spoluhlások),
- čítať zmysluplné slabiky a dvojslabičné slová s otvorenými slabikami,
- vedieť si vypočítať krátky čítaný a reprodukovateľný text,
- tvoriť krátku odpoveď na otázku zameranú na vypočítaný text (nehovoriaci žiaci náhradným komunikačným prostriedkom alebo jednoslovne).

OBSAH

Čítanie

Čítanie samohlások s rozlišovaním ich dĺžky: **á, é, í, ó, ő, ú,**

ű. Nácvik čítania ďalších hlások: **m, l, v, t**.

Čítanie zmysluplných slabík.

Počúvanie krátkeho jednoduchého čítaného textu doplneného o ilustrácie (nácvik).

Tvorenie krátkych odpovedí na otázky kladené po prečítaní textu (nácvik).

Literárna výchova

Počúvanie a nácvik prednesu rytmizovaného textu.

4. ROČNÍK - 2. úroveň

CIELE

- Čítať a osvojiť si ostatné písmená maďarskej abecedy,
- čítať hláskové skupiny s novými písmenami,
- vedieť si vypočítať krátky literárny text (čítaný a reprodukováný),
- rozšíriť si slovnú zásobu,
- pochopiť zmysel vypočítaného čítaného textu,
- pochopiť zmysel vypočítaného reprodukováného textu.

OBSAH

Čítanie

Čítanie a písanie ďalších písmen - spoluhlásky: **p, r, j, h, d**.

Osvojovanie si čítania nových slov s nacvičovanými písmenami – vytváranie ďalších stereotypov v čítaní.

Opakovanie a upevňovanie čítania a písania doteraz osvojovaných písmen.

Literárna výchova

Počúvanie textu s následným tvorením odpovedí na položené otázky, resp. vyberaním súvisiacich ilustrácií (využívanie vytvoreného stereotypu).

4. ROČNÍK - 3. úroveň

CIELE

- Čítať všetky písmená maďarskej abecedy,
- poznať málo frekventované písmená zaradené do maďarskej abecedy,
- čítať slabiky, jednoduché slová so všetkými písmenami,
- poznať bodku, otáznik, výkričník ako ukončenie vety,
- vedieť odlišiť význam oznamovacej a opytovacej vety,
- vedieť vyhľadať v rade slov slová rovnakého a podobného významu,
- rozlišovať samohlásky a spoluhlásky,
- uvedomiť si dvojaké značenie hlásky „j“ (j – ly) v známych slovách,
- vedieť rozčleniť slovo na slabiky vo zvukovej podobe,
- tvoriť odpovede vo forme vety na položenú otázku vychádzajúcu z čítaného textu,
- slovný opis predmetu.

OBSAH

Čítanie

Nácvik čítania spoluhláskových skupín vo fonémach: **dz, dzs**.

Učiť sa poznať málo frekventované písmená v maďarskom jazyku: **q, w, x, y**.

Čítanie radu slov na kartičkách uložených vedľa seba zľava doprava a čítanie tých istých slov napísaných vedľa seba na tabuli (resp. na papieri).

Počúvanie čítania slov, ktoré tvoria vetu ukončenú bodkou, spájané so žiakovým opakovaním (čítaním) príslušných viet.

Počúvanie čítania slov, ktoré tvoria vetu ukončenú otáznikom, spájané so žiakovým opakovaním (čítaním) príslušných viet.

Počúvanie čítania slov, ktoré tvoria vetu ukončenú výkričníkom, spájané so žiakovým opakovaním (čítaním) príslušných viet.

Literárna výchova

Rozširovanie slovnjej zásoby – nácvik akceptovania použitia rôznych slov pre to isté pomenovanie reality.

PROCES

Pri upevňovaní čítania, resp. poznávania samohlások je potrebné zamerať sa na rozlišovanie krátkych a dlhých samohlások (rozvíjanie fonemického sluchu).

Čítanie krátkeho textu sa využíva na zameranie pozornosti, nácvik počúvania a na navodenie témy pri nácviku riadeného rozhovoru typu otázka – odpoveď. Odpoveď podporuje využitie jednoduchej ilustrácie, ktorá znázorňuje len objekt danej otázky.

Súčasťou čítania a literárnej výchovy je nácvik krátkeho rytmizovaného textu, detskej riekanky, básničky. Deklamáciou rytmického textu sa podporuje vnímanie zvýrazneného rytmu, usmernenie dýchania pri produkcii reči, rytmizovanie každého pohybu, teda aj pohybu rečových orgánov, tiež dochádza k podporovaniu harmonizácie fyzických procesov v organizme. Cieľom nie je riekanku ovládať spamäti v krátkom časovom slede.

Nacvičuje sa postupne tak, že si žiak zvyká na opakovanú rytmizáciu známeho textu a obľúbi si aj prípadnú príslušnú činnosť spojenú s rytmizáciou osvojeného textu.

Pri nácviku rozširovania slovnjej zásoby dlhšie alebo ťažšie slová povie pedagóg a kratší ekvivalent k nemu žiak vyhľadá a určí prostredníctvom kartičky, napr. neposlušný – zlý.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností

Hodinová dotácia učebného predmetu

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností	4. ročník
ŠVP	6
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	6

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Z oblastí, ktoré sú pri autizme alebo ďalších pervazívnych vývinových poruchách poškodené, je najmarkantnejšie poškodenie v oblasti sociálnych zručností a komunikačnej schopnosti. Nakoľko skutočná komunikácia predstavuje vždy sociálnu interakciu, nemožno od poškodenia sociálnych schopností komunikáciu oddeliť. Rozvíjanie schopnosti komunikovať je preto jedným zo základných cieľov výchovno-vzdelávacieho procesu žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“).

V závislosti od miery postihnutia, resp. aktuálne používanej formy komunikácie, je cieľom vyučovacieho predmetu rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností vytvorenie, resp. rozvíjanie komunikačnej schopnosti s atribútmi prostriedku vyjadrovania **potrieb**, nadväzovania **kontaktov**, ako aj **výmeny** informácií. Vo vyšších ročníkoch, resp. v prípade menšej miery autizmu, aj vyjadrovanie vlastných emocionálnych stavov a ich „čítanie“ zo správania iných ľudí (a najmä následná schopnosť prispôbenia vlastného správania vnímaným informáciám verbálneho aj neverbálneho charakteru).

Na každom stupni vyučovania predmetu, nezávisle od spôsobu komunikácie žiaka, je potrebné rozvíjanie jestvujúcej schopnosti komunikácie v zmysle sociálnej komunikácie, ich posúvanie na vyššiu vývinovú úroveň a generalizácia naučených schopností na nové situácie, nový kontext. Prvoradým cieľom vzdelávania je sociálne správanie zodpovedajúce veku žiaka, úrovni jeho schopností, resp. rozvíjanie a učenie základných predpokladov týchto zručností. Všetky naučené schopnosti je potrebné za úzkej spolupráce s rodinou generalizovať na prirodzené, domáce prostredie, inak vzdelávanie stráca zmysel.

Neoddeliteľnou súčasťou sociálneho správania sú schopnosti, ktoré napomáhajú sociálnej integrácii, **tzv. integračné zručnosti** (nadväzovanie a udržanie vzťahov, trávenie voľného času atď.) a v neposlednom rade samoobslužné schopnosti. Integráciu v dospelosti ovplyvňuje schopnosť postarať sa o seba, o domácnosť, atď. Súčasťou vyučovacieho predmetu rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností je preto aj rozvíjanie sociálneho správania, sebaobsluhy a tzv. domáce zručnosti.

Okrem vyučovacích hodín vyučovacieho predmetu rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností sa na rozvíjaní a upevňovaní komunikácie a sociálnych zručností podieľajú ďalšie vyučovacie predmety, najmä slovenský jazyk a pracovné vyučovanie.

Aby sa dieťa s AU alebo PVP s MP stalo členom skupiny, resp. malo vzťah s iným dieťaťom alebo členom rodiny, musí mať schopnosti nevyhnutné k nadväzovaniu interakcií. Členovia skupiny iniciujú a reagujú jeden na druhého a podieľajú sa na ovplyvňovaní štruktúry interakcie. Inými slovami deti sa samy rozhodujú, kedy a ako prebieha interakcia, nereagujú len na inštrukcie vonkajšieho vodcu. Deti sú aktívne, pretože aktivita sama je pre ne odmenou (aspoň čiastočne).

U malých detí, ktoré nemajú pervazívnu vývinovú poruchu, sa sociálne kontakty prejavujú rôznymi formami sociálnych hier. Avšak základy sociálnej hry sú väčšinou naučené v izolácii od iných detí. Dieťa sa naučí hádzať loptu, stavať vežu, bicyklovať atď. samo, resp. bez asistencie iných detí. To znamená, že dieťa naučené zručnosti nezačne automaticky využívať aj v aktivitách s inými deťmi. V ranom sociálnom vývine dieťa potrebuje zažiť rôznorodé sociálne interakcie, až potom ich začne samo vyhľadávať.

Sociálny vývin dieťaťa s AU alebo PVP s MP je od tejto prirodzenej cesty výrazne odlišný.

Problémy, vyplývajúce z autizmu alebo ďalších pervazívnych vývinových porúch, neumožňujú deťom, aby sociálne zručnosti nadobúdali spontánne, intuitívne, vyplývajúce zo sociálneho pochopenia. Z hľadiska používaných metód majú preto dominantnú úlohu kognitívne postupy a postupy terapie správania. Z rovnakého dôvodu deti naučené schopnosti neaplikujú spontánne v domácom prostredí. Je nevyhnutné nepretržite rodinu informovať o dosiahnutých pokrokoch detí a metódach ako ich preniesť domov - v oblasti komunikácie, sociálneho správania, sebaobsluhy i domácich zručností. Niektoré z uvedených cieľov je možné realizovať len v domácom prostredí.

Všeobecným cieľom vyučovacieho predmetu, ktorý sa prelína každým ročníkom a úrovňou vzdelávania je rozširovanie funkčnej komunikácie v kategóriách:

- žiadanie osobných potrieb,
- reakcie na správanie iných ľudí,
- komentovanie,
- žiadanie informácií,
- vyjadrovanie pocitov,
- vyjadrovanie prosociálnych postojov.

Vhodným východiskom je tzv. Laheyovej model vývinu reči, ktorý sa orientuje na jazykové schopnosti detí, komunikačné správanie, ako aj nerečové komunikačné správanie. Vychádza zo zákonitostí normálneho vývinu, pričom rešpektuje kognitívne a sociálne aspekty vývinu konkrétneho dieťaťa.

Pri voľbe cieľov na najbližšie obdobie vychádzame z dosiahnutej úrovne troch základných dimenzií jazyka: **obsahu, formy a pragmatiky**.

Obsah – o čom sa hovorí, alebo čo v reči rozumieme. Predstavuje sémantiku reprezentovanú vo vyjadrovaní. Vyvíja sa spontánne počas celého života. Existujú tri hlavné kategórie obsahu: *predmety, vzťahy medzi predmetmi a vzťahy medzi dejmi*.

Forma – spôsob prenosu informácií. Prenos informácií sa môže uskutočňovať prostredníctvom zvukov, pohybmi alebo postavením rúk, používaním komunikačných symbolov a rôznych komunikačných prostriedkov, ktoré plnia rolu podpornej (augmentatívnej) a/alebo náhradnej (alternatívnej) komunikácie. *Augmentatívne systémy komunikácie* majú podporovať už existujúce, ale pre bežné dorozumievanie nedostatočné komunikačné schopnosti. *Alternatívne komunikačné systémy* sa používajú ako náhrada hovorenej reči.

Pragmatika – prečo dochádza ku komunikácii a ako sa uskutočňuje. Rozlišujeme tri základné aspekty pragmatiky:

- prečo dochádza ku komunikácii, t. j. interakcia, regulácia a kontrola medzi partnermi komunikácie, dosiahnutie osobných cieľov, vzbudenie pozornosti,
- ako sa vyberajú formy vyjadrovania, aby slúžili potrebnej funkcii v danom kontexte.
Časť správy je vždy nad jazyková - predmety, deje, vzťahy, atď.,
- ako upútať pozornosť, ako reagovať na prehovorenie inej osoby, ako ukončiť rozhovor, vedieť sa správať v roli počúvajúceho aj hovoriaceho, resp. toho, kto sa nejakou formou vyjadruje.

Sekundárnym cieľom tohto vyučovacieho predmetu je zmierňovanie prejavov problémového správania.

PROCES

Ciele možno dosiahnuť používaním správnych *foriem* komunikácie (verbálnej a/alebo alternatívnej a/alebo augmentatívnej).

Pri výbere správnych spôsobov komunikácie treba zohľadniť: aký je stupeň motivácie žiaka komunikovať, aký je repertoár neverbálneho komunikačného správania žiaka, či prejavuje žiak záujem o symboly, aká je kognitívna úroveň žiaka, aký komunikačný systém sa najlepšie hodí k spôsobu učenia žiaka, aké má žiak schopnosti na používanie zvoleného systému, aký je najjednoduchší spôsob komunikácie pre žiaka, ktorý spôsob komunikácie sa zdá byť najfunkčnejší pre žiaka, aká je pravdepodobnosť, že dieťa bude zvolený systém používať za rozličných okolností, aké má dieťa problémové správanie, ktoré je potrebné brať do úvahy pri výbere komunikačného systému.

Ciele možno dosiahnuť používaním vhodných *foriem* a *stupňov* pomoci: prompt (súčinnosť pedagóga prostredníctvom pomoci poskytnutej fyzicky, vizuálne alebo iným, nešpecifickým spôsobom), tvarovanie (jestvujúceho správania do inej, želanej formy), reťazenie (vybudovanie nového správania kombináciou jednoduchých prvkov správania).

Prvá úroveň obsahu vzdelávania je zameraná na neverbálnych žiakov.

Pri vyššej ako prvej úrovni obsahu vzdelávania je potrebné prejsť najprv so žiakom ciele, resp. obsah všetkých nižších úrovní daného ročníka. **Vzhľadom na fakt, že narušenie sociálnych zručností a komunikačnej schopnosti je pre pervazívne vývinové poruchy symptomatické, ako aj fakt, že autistický vývin je charakterizovaný svojou nerovnomernosťou, je takmer nepravdepodobné, aby žiak mohol postupovať rovnomerne v jednotlivých vyučovacích predmetoch v rovnakom ročníku a na rovnakej úrovni, resp. že každý nový školský rok sa automaticky prechádza do cieľov vyučovacieho predmetu ďalšieho ročníka.** Ciele je potrebné voliť na základe dosiahnutej vývinovej úrovne, t. j. vybrať si najbližší dosiahnuteľný ročník a primeranú úroveň daného ročníka. Môže to znamenať, že žiak je viacero školských rokov vzdelávaný podľa obsahu rovnakého ročníka, príp. nepostupuje ani vzhľadom na ročník, ani úroveň – súvislosť s možnosťami dosiahnuť viac, s kapacitami konkrétneho žiaka, podmienené mierou pervazívnej vývinovej poruchy, mentálnou úrovňou, príp. pridruženými poruchami a pod.

Podobne je zrejmé, že **vyučovanie sa člení na také dlhé časové úseky, ktoré zodpovedajú možnostiam žiaka, ako aj metodike práce so žiakmi s AU alebo PVP s MP** z ktorej vychádza, t. j. predovšetkým štrukturalizácia, vizualizácia a individuálny prístup.

Cieľom nie je za jeden školský rok zvládnuť ciele jedného ročníka, ale zvoliť ciele takého ročníka a takej úrovne, ktoré žiak môže dosiahnuť (na ktoré má vývinové predpoklady) v jeho vlastnom, individuálnom tempe, sprostredkované špecifickými formami, metódami a

prostriedkami, ktoré sú jedinečné pre každého žiaka s AU alebo PVP s MP.

Ciele jednotlivých ročníkov, resp. úrovní je potrebné vždy adaptovať vzhľadom na zvolené formy komunikácie (pozri proces vyššie). Žiak, ktorý je verbálne zdatný, automaticky nevyužíva svoje slovné vyjadrovanie na sociálnu komunikáciu, či vyjadrovanie potrieb. Rovnako nie je pre autistický vývin prirodzené, že slovné sa vyjadrujúce dieťa má osvojené a pragmaticky využíva preverbálne formy komunikácie. Pre optimálnu voľbu správnych cieľov prejdeme cieľmi od najnižšieho ročníka a najnižšej úrovne, čím vlastne diagnostikujeme stupeň dosiahnutej vývinovej úrovne. Ak sú niektoré ciele žiakom len naznačované, ale nie zvládnuté v rôznych kontextoch a spontánne využívané (pragmatika), určia sa ako ciele a úroveň, z ktorej sa v danom školskom roku vychádza (aj keď sa začne učiť polovica cieľov jedného ročníka a v rámci školského roka sa prechádza do ďalšieho ročníka, či ďalšej úrovne). **Ciele prispôbujeme** aktuálnej forme komunikácie žiaka (verbálnej – neverbálnej, neverbálnej predmetnej – neverbálnej obrázkovo-slovnej, atď.).

Poznámka k alternatívnej a/alebo augmentatívnej komunikácii (AAK)

Väčšina detí, ktoré sú neúspešné v dosiahnutí verbálnej komunikácie, môžu získať komunikačnú schopnosť používaním AAK. Neexistuje najefektívnejšia forma pre deti s AU alebo PVP s MP. Výber vhodnej AAK je zložitý, môže, aj nemusí viesť k verbálnemu vyjadrovaniu. Najdôležitejšia je správna voľba AAK vzhľadom na konkrétne dieťa. Úspešná komunikácia vyžaduje, aby dieťa bolo schopné používať určité komunikačné prostriedky. Vždy je potrebné zvážiť silné a slabé stránky dieťaťa a vyberať s ohľadom na výhody a nevýhody AAK.

Najpoužívanejšie formy komunikácie pre dieťa s AU alebo PVP s MP sú: reč, ukazovanie alebo výmena obrázkovo-slovných symbolov, príp. písanie alebo ukazovanie na písané komunikačné symboly.

Najpoužívanejšia forma komunikácie je reč, predovšetkým pre jej zrozumiteľnosť, ako aj schopnosť posilňovať verbálny prejav detí bez špecifického tréningu. Reč je vždy poruke, možno ju rýchlo a úspešne využiť. Napriek uvedenému, je pre dieťa s AU alebo PVP s MP reč mimoriadne náročná forma komunikácie. Čím neskôr začne dieťa s AU alebo PVP s MP „hovoriť“, tým je pravdepodobnejšie, že sa verbálna komunikácia vôbec nevyvinie, najmä u detí s veľmi malými schopnosťami vokálnej imitácie.

Rôzne komunikačné symboly na rôznej abstraktnej úrovni, od predmetov a fotografií k obrázkovo-slovným, až písaným symbolom, sú najpoužívanejšou formou AAK u nehovoriacich detí. Ich výhodou je, že komunikačný partner dieťaťa nemusí byť školený, aby ich vedel používať.

Prvé komunikačné symboly vychádzajú z porovnávania s identickými reálnymi predmetmi prostredia, ktorých používanie je veľmi rýchlo osvojiteľné. Používaním týchto symbolov je zaručená presnosť vyjadrovania vďaka ich nemennosti a jednoznačnosti. Ich používanie je možné technicky prispôbiť aj deťom s prípadnými pridruženými poruchami (motoriky) – počítač, rôzne osobné elektronické „komunikátory“ a pod. Ich nevýhodou je ich samotný charakter (na rozdiel od reči, musíme mať komunikačné symboly v danom priestore, inak dieťa nie je schopné komunikovať, resp. ak sa nevyskytuje komunikačný symbol, vyskytuje sa problémové správanie). Neexistuje prirodzená societa, ktorá ich používa. Pri ich používaní musia byť komunikujúce osoby blízko seba. S narastajúcou zložitou slovnou (abstrakciou), sa aj symboly stávajú abstraktnejšími, resp. abstraktnejšie vyjadrenia je ťažko symbolizovať. Zložitejšie slová často vôbec nemožno vyjadriť. Napriek uvedeným nevýhodám je pre mnoho detí s AU alebo PVP s MP používanie neverbálnych foriem AAK východisko, najmä ak majú slabú úroveň vokálnej, resp. verbálnej imitácie, ak sú závislí na verbálnych promptoch (aby verbálne komunikovali, potrebujú najprv verbálny prompt, t. j. aj napriek verbalite spontánne reč nevyužívajú na komunikáciu), majú problémy so začatím rozhovoru (časté aj u detí používajúcich slovné vyjadrovanie) alebo problémy komunikovať v stresujúcich situáciách. Ich rozvíjaním umožníme aj deťom, ktoré sa nedokážu slovne vyjadrovať, zúčastňovať sa komunikačných interakcií a dávať komunikácii zmysel (pragmatika). U detí hovoriacich, ale závislých na verbálnych promptoch, používanie AAK zmiernuje až eliminuje túto „závislosť“ a podporuje spontaneitu komunikácie.

Niekoľko poznámok k posunkom

Najpoužívanejšia forma komunikácie u detí so sluchovým postihnutím.

V repertoári dieťaťa s AU alebo PVP s MP môže mať motorická imitácia dôležité miesto.

Učiteľ môže používať fyzický prompt, ktorý postupne zmiernuje. Posunky sú nezávislé od vonkajšej pomoci a pomôcok, podobne ako reč.

Posunková reč vytvára topograficky založený jazyk, ktorý je podobný reči.

Posunky môžu podporiť vývin reči.

Užívatelia sa musia naučiť posunkovú reč.

Každý posunok musí byť presne motoricky zvládnutý, t.j. pedagóg musí byť školený nielen v posunkovej reči, ale aj v používaní promptov a ich diferenciacnom podmieňovaní.

Dieťa s AU alebo PVP s MP najčastejšie zlyháva, lebo sa nedokáže naučiť použiteľné množstvo slov (posunkov), nepoužíva ich spontánne a negeneralizuje.

Podobne ako slová, aj posunky používa idiosynkraticky a tvorí posunkové neologizmy.

4. ROČNÍK

4. ROČNÍK - 1. úroveň

CIELE

- Udržiavať a ďalej rozvíjať vyjadrovanie potrieb ukazovaním na symboly úrovne adekvátnej úrovni myslenia žiaka, nové komunikačné situácie (generalizácia v čase, priestore, sociálna generalizácia),
- rozvíjať schopnosti porozumenia abstraktných symbolov na vyjadrenie špecifickejších ako základných potrieb a želaní, motivácia výberom aktivity, odmeny a pod.,
- vyjadrovať zložitejšie potreby, ktorých vizualizácia symbolmi nie je ikonická,
- vytvárať predpoklady k schopnosti čakať na uspokojenie potrieb,
- učiť pravidlu: Ideš ty, idem ja“,
- aplikovať naučené imitačné schopnosti činnosti iných ľudí v bežnom živote,,
- rozvíjať samostatnosť v nadväzovaní, udržaní a ukončení sociálnych interakcií,
- aplikovať naučené hrové schopnosti k samostatnej aktivite a sociálnej interakcii,
- vyžadovať samostatnosť pri samoobslužných návykoch, príp. ich rozvíjať o nové zručnosti, resp. zvyšovať mieru samostatnosti osvojených zručností,
- aplikovať nadobudnuté domáce zručnosti v prirodzených životných situáciách, príp. ich rozvíjať o nové zručnosti, resp. zvyšovať mieru samostatnosti osvojených zručností.

OBSAH

Rozšírenie používania komunikačných symbolov na nové prostredia, osoby, s cieľom zvýšiť spontaneitu ich používania nielen v komunikácii s dospelými, ale aj inými deťmi na porovnateľnej úrovni porozumenia,

Nacvičovanie porozumenia nových komunikačných symbolov v prirodzených situáciách komunikačnej potreby (spájať situáciu so symbolom), s postupným modelovaním situácie tak, aby žiak muselo používať nové komunikačné symboly.

Podpora spontaneity komunikácie neverbálnymi formami možnosťou výberu obľúbenej aktivity, odmeny, trávenia neštruktúrovaného voľného času a pod..

Zámerné vyvolávanie komunikačných situácií, z ktorých pre žiak vyplynie nutnosť počkať na naplnenie vyjadrenej potreby, avšak s náhradnou činnosťou (na trávenie nevyhnutného času čakania) – ako tréning primeraných sociálnych reakcií na bežné životné situácie.

Používanie vhodnej vizualizácie k pochopeniu pravidla poradia v rámci hrových a iných situácií.

Zakomponovanie imitačných schopností, naučených v predchádzajúcom ročníku, do úlohových situácií v rámci samostatnej hry, samostatnej práce atď., s cieľom zmysluplného trávenia času, s cieľom nadväzovania dlhších interakcií s rovesníkmi, dospelými i v mimoškolskom prostredí (úzka prepojenosť na domáce prostredie, „úlohy“ na doma, ktoré prinášajú radosť rodinným príslušníkom a pocit sebarealizácie žiakovi s AU alebo PVP s MP, základ na vytváranie zmysluplných interakcií s inými deťmi, súrodencami (bez autizmu).

Vyžadovanie používania naučených konvenčných sociálnych rutín v sociálnych interakciách (neverbálne komunikačné prostriedky).

Nepretržité udržiavanie, príp. rozvíjanie nadobudnutej úrovne samostatnosti v sebaobsluže a domácich zručnostiach, snaha o redukciu podporných prostriedkov na minimálnu mieru tak, aby žiak nestrácalo samostatnosť (postupná redukcia počtu krokov procesuálnych schém,

postupná snaha používať na prípravu učiteľa jednoduchšie prevedenie pomôcok a pod.). Cieľom nie je čo najvyššia úroveň abstrakcie, ale nezávislosť a samostatnosť žiaka.

Rozvíjanie schopností, ktoré sú predpokladom k samostatnému umývaniu a utieraníu tela a vlasov pri sprchovaní a kúpaní a uvedomovanie si potreby okúpať sa, osušiť si vlasy a pod., (len na základe úzkej spolupráce s rodinou v zmysle špeciálno-pedagogickej diagnostiky jestvujúcej úrovne schopností a zručností, ale aj ako cieľ – transfer naučeného na prirodzené prostredie, v ktorom je potrebné zručnosti používať).

V prípade obmedzeného jedálnička ochota ochutnať nové jedlá, prípadne prijať postupné a mierne zmeny v stravovacích rituáloch a návykoch (využívať podmieňovanie).

Zlepšovanie prijateľnosti správania pri stravovaní (nemľaskanie, jedenie so zatvorenými ústami a pod.) jeho reguláciou pravidlami v zrozumiteľnej forme (napr. obrázkové pravidlá správania pri stole).

Nacvičovanie ďalších bežných domácich zručností: šúpanie ovocia a zeleniny, krájanie, nakladanie primeraného množstva jedla sebe, aj skupine.

Príprava jednoduchého jedla: natretie chlebíka sebe, aj iným, príprava sirupu, studeného kakaa, zbieranie použitého riadu skupiny a poutieranie stola po stravovaní.

4. ROČNÍK - 2. úroveň

CIELE

- Dať zmysel odpovedaniu na jednoduché otázky,
- zlepšovať slovnú zásobu,
- učiť žiak uvedomiť si, či je druhá osoba „účastná“ a ako ju zaujať.

OBSAH

Odpovedanie na otázky „Čo je to?“, (pýtame sa na predmety, časti tela). Odpovedanie na otázky „Čo je to?“, (pýtame sa na činnosti).

Odpovedanie na otázky „Čo je to?“, (pýtame sa na činnosti naživo: učiteľ demonštruje činnosť, opýta sa: „Čo robím?“).

Odpovedanie na otázky „Čo je to?“, (pýtame sa na obrázky ľudí: „Kto je to?“). Odpovedanie na otázky „Čo je to?“, (pýtame sa na reálne osoby („Kto je to?“). Odpovedanie na otázky „Čo je to?“, (pýtame sa na farbu).

Odpovedanie na otázky „Čo je to?“, (pýtame sa na tvar).

Odpovedanie na otázky „Čo je to?“, (pýtame sa na veľkosť).

Odpovedanie na otázky „Čo je to?“, (pýtame sa na miesta, miestnosti v budove).

Odpovedanie na otázky „Čo je to?“, (pýtame sa na miesta v okolí).

Odpovedanie na otázky „Čo je to?“, (pýtame sa na kvantitu).

Sprostredkovať predmet, ktorý je objektom záujmu inej osoby inej osobe (vybrať predmet, v adekvátnej vzdialenosti sa priblížiť k osobe, podať jej predmet a povedať: "nech sa páči").

Získať pozornosť inej osoby, odkázať niečo, spýtať sa iného človeka na niečo (jemný dotyk, oslovenie).

4. ROČNÍK - 3. úroveň

CIELE

- Telefonovať bez pomoci,
- viesť primeraný telefonický rozhovor bez pomoci,
- rozumieť pravidlám, ktoré platia v triede,
- rozumieť pravidlám, ktoré platia v domácom prostredí,
- rozumieť niektorým pravidlám, ktoré platia na verejnosti,
- rozumieť vlastným povinnostiam v rámci špecifického prostredia.

OBSAH

Telefonovanie bez pomoci. Poznať svoje telefónne číslo, rodičov. Vedenie adekvátneho rozhovoru.

Pravidlá v škole, doma, na verejnosti, ich dodržiavanie a adekvátne aplikovanie. Porozumenie pojmu „povinnosť“.

PROCES

Na 2. a 3. úrovni učiť verbálnej imitácii je lepšie v menej formálnych podmienkach. V závislosti od fázy, v ktorej sa žiak nachádza, nemusí mu byť explicitne daná inštrukcia. Veľmi často je účinnejšie nepoužívať: „povedz...“ ale len povedať, dať správny rečový vzor toho, čo od žiaka očakávame, že povie. Niektorým žiakom pomôže, keď ich posadíme na stoličku. Väčšine žiakov vyhovuje ak sa nácvik robí hrovou formou, v bežných situáciách. Keď budete tvarovať reč žiaka, musíte si overiť, či je lepšie, alebo horšie používanie vizuálnej nápovede. Prezentovanie vizuálneho, obrázkového materiálu môže dať zmysluplný kontext reči, ale pre niektorých žiakov je pridanie ďalšej modality rušivé a znižuje ich koncentráciu.

Učiteľ musí výnimočne odmeňovať správnu odpoveď žiaka. Na posilnenie želaného správania (sedenie na stoličke) používajte mierne posilňovače, aby ste si účinnejšie ušetrili na odmeňovanie verbálnej produkcie.

Aby ste facilitovali reč:

1. Vyberte zvuky a slová, ktoré žiak často produkuje.
2. Vyberte zvuky, ktoré sú vývinovo primerané.
3. Vyberte zvuky, ktoré môžu byť motivujúce a funkčné (zvuky zvierat).
4. Vyberte zvuky, ktoré môžu byť motivujúce a funkčné z hľadiska záujmov žiaka.
5. Počas úlohy ukážte žiakovi obrázok (len v prípade, ak to nie je rušivé).
6. K verbálnej imitácii podnecujte v príjemných situáciách (pri hojdaní, šantení, v bazéne).
7. Napodobňujte zvuky, ktoré žiak vydáva.
8. Spev a gestá môžu byť užitočné ako vizuálne prompty spojené s vokalizáciou.

Prompty:

Používať fyzické vedenie alebo demonštráciu. Postupne zmiernovať prompty, kým žiak nebude imitovať samostatne.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Rozvíjanie grafomotorických zručností a písanie

Hodinová dotácia učebného predmetu

Rozvíjanie grafomotorických zručností a písanie	4. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovaci predmet rozvíjanie grafomotorických zručností a písanie má vo vzdelávaní žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) špecifickú úlohu. Je to predovšetkým z hľadiska samotných cieľov a obsahu, ale aj foriem, metód a používaných prostriedkov. Nakoľko nácvik písania pre žiaka s AU alebo PVP s MP nemá priamy, pre neho čitateľný zmysel, napr. vplyv na prítomnosť, na naplnenie jeho potrieb. Používanie metód zaužívaných pri intaktných žiakoch alebo pri žiakoch s inými druhmi zdravotného znevýhodnenia často zlyháva.

Rozvíjanie grafomotoriky u žiaka s AU alebo PVP s MP predpokladá predovšetkým dať tejto aktivite konkrétny, najmä komunikačný zmysel, a naučené zručnosti čím skôr zaradiť do bežných sociálnych kontextov.

Mechanické precvičovanie písania izolovaných písmen, resp. pre žiaka nezmyselných a navzájom nesúvisiacich slov, môže viesť k jeho problémovému správaniu. Úhladnosť písma a zvládanie pravidiel v písaní môžu byť až sekundárnymi cieľmi, ktoré u väčšiny žiakov s AU alebo PVP s MP nie je možné dosiahnuť. Vzhľadom na to, že od prevažnej väčšiny žiakov nie je možné vyžadovať písanie písaným písmom a pre ich praktický život táto forma písma nemá praktický význam, je vhodné naučiť ich dorozumieť sa písomnou formou pri použití písmen veľkej tlačenej abecedy. K nácviku písmen malej a veľkej písanej abecedy pristupujeme len u žiakov s vhodnými dispozíciami na túto činnosť. Nácvik písaných tvarov písma vtedy nacvičujeme súčasne s nácvikom ich čítania.

Podobne ani prípravné grafomotorické cvičenia nemusia mať očakávaný motivačný efekt, práve naopak. Spojenie písania s riekankami môže viesť k objaveniu sa alebo zhoršeniu nevhodného správania (najmä k verbálnym stereotypiám).

Pre uvedené fakty je potrebné, aby bol pedagóg z hľadiska obsahového napĺňania cieľov predmetu veľmi opatrný, nakoľko musia byť veľmi individualizované. Z rovnakých dôvodov v rámci jednotlivých ročníkov a úrovní neuvádzame proces, ako ciele a obsah predmetu dosahovať.

Okrem vyučovacích hodín predmetu rozvíjanie grafomotorických zručností sa na rozvíjaní a upevňovaní grafomotorických zručností podieľajú ďalšie vyučovacie predmety, najmä maďarský jazyk.

Ako účinné pomôcky na vyučovanie rozvíjania grafomotorických zručností a písania okrem písacích nástrojov (hrubé voskové farby, kriedy, pastelky, ceruzky, neskôr pero), kartičiek s písmenami a obrázkami, je vhodné využívať reliéfne makety jednoduchých geometrických a iných tvarov na obkresľovanie a výkresy s predpísanými slovami, textami a nalepenými obrázkami, ktoré sa vložia do fólie, na ktorú žiak zmazateľnou fixkou môže dopĺňať vynechané písmená, slová... . Takúto pomôcku možno využiť opakovane pre toho istého žiaka alebo postupne pre viacerých žiakov.

4. ROČNÍK

4. ROČNÍK - 1. úroveň

CIELE

- Vedieť obkresliť predpísaný tvar obrazca, písmena,
- nacvičiť napodobňovanie napísania predpísaného tvaru.

OBSAH

Obkresľovanie makiet s geometrickými a inými tvarmi.

Obkresľovanie predkreslených čiar v tvare oblúka.

Obkresľovanie predkreslených jednoduchých geometrických tvarov.

Obkresľovanie predpísaných písmen preberaných na čítaní: M, L, V, T,

P. Písanie tvaru preberaných písmen podľa predpísaného vzoru.

Odpisovanie slov z osobného frekvenčného slovníka vytváraného v predmete čítanie.

4. ROČNÍK - 2. úroveň

CIELE

- Vedieť napísať komunikačne zmysluplné slovo s predlohou,
- zlepšiť úhl'adnosť písma.

OBSAH

Obkresľovanie veľkých tlačенých tvarov písmen tak, ako sa preberajú v predmete čítanie – Y, H, K, C, R, obkresľovať podľa inštrukcie: hrubý – tenký).

Písanie písmen podľa vizuálnej opory (podľa určenej kombinácie dvoch abstraktných vlastností: písmeno + farba).

Písanie číslíc podľa vizuálnej opory (podľa určenej kombinácie dvoch abstraktných vlastností: číslica + farba).

Odpisovanie slova z predlohy, ktoré pozostáva zo známych písmen do riadku na linajku. Odpisovanie písmen z tabule.

Na požiadanie napísanie nadpisu (pomenovanie toho, čo je zobrazené na obrázku) k obrázku, ktorý pozostáva z nacvičených písmen.

Písanie písmen jednotnej veľkosti s ich správnym umiestnením do riadku na linajku.

PROCES

K úhladnosti písma je potrebné motivovať žiaka primerane jeho chápaniu: materiálne, obľúbenou činnosťou, žetónmi a pod.

4. ROČNÍK - 3. úroveň

CIELE

- Rozvinúť u žiaka schopnosť kreatívneho písania v spojitosti s reálne prežitým,
- vedieť využiť písanie ako prostriedok sociálnej komunikácie,
- zlepšiť úhladnosť písma.

OBSAH

Nácvik písania písmen preberaných na čítaní – vzhľadom na to, že sú to málo frekventované písmená, stačí, aby si popri ich čítaní „vyskúšal“ aj ich písanie.

Upevňovanie tvarov písmen, ktoré zaručia čitateľnosť písma (motivovať primerane pochopeniu žiaka: materiálne, obľúbenou činnosťou, žetónmi a pod.).

Cibriť udržanie písania písmen rovnakej veľkosti počas celého textu. Úhladnosť písma cibrit' vzhľadom na celkovú úroveň žiaka.

Upriamiť pozornosť na dodržanie primeranej vzdialenosti jednotlivých slov od seba (upriamiť pozornosť predovšetkým vizualizáciou pravidla).

Písanie jednoduchých odkazov pre inú/blízku osobu, s ich okamžitým prenesením do reálnej situácie, s cieľom pochopenia a posilnenia činnosti žiakom.

Zaznamenávanie informácií na osobné účely (diár, denný režim v písanej forme).

Vyplňovanie jednoduchého formuláru – meno, priezvisko, adresa atď., s jeho okamžitým prenesením do reálnej situácie, s cieľom pochopenia a posilnenia činnosti žiakom (v reálnych situáciách: na pošte, v obchode a pod).

Žiaci, ktorí píšu písaným písmom, nacvičujú písanie s uplatnením pravidla – „Prvé slovo vo vete začína veľkým písmenom“ (vizualizácia pravidla písania veľkého začiatočného písmena).

Dodržiavanie interpunkcie na konci viet (vizualizácia pravidla písania veľkého začiatočného písmena).

Nácvik písania dátumu v reálnych situáciách (pri dennom režime, záznamoch o prežitom, alebo plánovaní najbližších dní a pod.).

Nácvik písania vlastnej adresy.

Nácvik písania adresy/adries blízkych osôb/kamarátov na pohľadnicu, obálku, s prenesením do sociálneho kontextu. Písanie napr. pri príležitosti blahoželaní ku sviatku, ktorý je pri danom dátume zaznačený v kalendári žiaka, písanie pohľadnice z výletu a pod.

Vzdelávacia oblasť: Matematika a práca s informáciami

Matematika

Hodinová dotácia učebného predmetu

Matematika	4. ročník
ŠVP	4
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	4

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Pre úspešné zaradenie sa žiaka s autizmom alebo ďalšou pervazívnou vývinovou poruchou s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) do bežného denného života je veľmi dôležitá aj matematická spôsobilosť. Individuálnym prístupom získava žiak prostredníctvom matematiky základné matematické vedomosti, zručnosti a návyky tak, aby ich v rozsahu svojich individuálnych schopností a možností, na svojom aktuálnom stupni vývinu dokázal v živote prirodzene aplikovať.

Ciele predmetu matematika sú kladené tak, aby bol obsah a proces vzdelávania orientovaný na žiaka, aby prostredníctvom individuálneho, názorného a štruktúrovaného prístupu pôsobili na pozitívny kognitívny rozvoj a v konečnom dôsledku aj na rozvoj celej osobnosti žiaka s AU alebo PVP s MP.

Hranice obsahu učiva jednotlivých ročníkov nesmú byť prekážkou pre efektívne vzdelávanie žiaka. Obsah učiva a čas potrebný na jeho zvládnutie sa prispôsobuje individuálnym schopnostiam žiaka.

V dôsledku triády postihnutia je potrebné klásť dôraz nielen na obsah vzdelávania, ale predovšetkým na prístup k žiakovi s AU alebo PVP s MP, na výber vhodných metód, foriem, didaktických prostriedkov a pomôcok a v neposlednej rade aj na vhodné učebné prostredie. Neschopnosť žiaka spolupracovať na vyučovaní môže byť spôsobená aj vonkajšími činiteľmi. Pre mnohých žiakov s AU alebo PVP s MP je práca s učebnicou problémom, preto je potrebné zvoliť inú formu sprostredkovania učiva. Môžu to byť rôzne pracovné listy, manipulácia s konkrétnymi predmetmi, obrázkami, pracovné úlohy uložené v škatuliach, výučba prostredníctvom počítača a podobne. Záleží na osobitostiach žiaka, je potrebné adekvátne reagovať na jeho potreby, schopnosti a možnosti. To si vyžaduje cieľavedomú a namáhavú prácu pedagóga, využívajúc jeho vedomostný, kreatívny, flexibilný a ľudský potenciál.

Učivo má byť prezentované takými formami a metódami, ktoré sú pre daného žiaka najpriateľnejšími. Je treba mať na zreteli, že nie je podstatné to, aby si žiak osvojil čo najväčšie množstvo učiva, ale aby osvojené učivo vedel v čo najväčšej miere využívať v praktickom živote.

4. ROČNÍK

4. ROČNÍK - 1. úroveň

CIELE

- Tvorit' skupiny z rozličných predmetov,
- oboznámenie sa s tvarmi a povrchmi materiálov,
- orientovať sa v priestore,
- poznať farby,
- pochopiť množstvo 4,
- vedieť kresliť základné geometrické tvary podľa predlohy.

OBSAH

Triedenie a porovnávanie predmetov podľa vlastností. Vzťahy: veľa – málo.

Orientácia v priestore, vzťahy: pred – za. Skladanie celku z častí.

Číslo 4, počítanie do 4, čítanie a písanie číslice

4. Prirad'ovanie predmetov k číslu v obore do 4.

Prirad'ovanie čísla v obore do 4 k predmetom.

Kreslenie základných geometrických tvarov podľa predlohy, kruh, štvorec, obdĺžnik.

4. ROČNÍK - 2. úroveň

CIELE

- Osvojiť si základné prvky numerácie v obore do 10,
- osvojiť si základné početové výkony v obore do 10,
- osvojiť si základné rovinné a priestorové útvary,
- využívať osvojené vedomosti v reálnom živote.

OBSAH

Porovnávanie a triedenie predmetov podľa vlastností.

Vzťahy: drahý – lacný.

Pojem čísla 6 – 10, číselný rad, určovanie a vyznačovanie počtu predmetov, prirad'ovanie predmetov k číslu 6 -10, čítanie a písanie číslic 6 – 10, znázorňovanie čísel 6 – 10.

Porovnávanie a rozklad čísel 6- 10, znázorňovanie nerovnosti a rovnosti pomocou tvorenia dvojíc, vzťahy hneď pred, hneď za.

Sčítovanie a odčítavanie v obore do 10, zápis príkladov sčítovania a odčítania v obore do 10. Pamäťový nácvik príkladov sčítovania a odčítania v obore do 10.

Pomenovanie, triedenie a kreslenie rovinných útvarov: kruh, štvorec, obdĺžnik a trojuholník.

Kocka – prirad'ovanie, triedenie a spoznanie kocky, medzi predmetmi každodenného života.

Kupovanie, platenie a počítanie so skutočnými peniazmi: 1 €, 2 €, 5 € a 10 €.

4. ROČNÍK - 3. úroveň

CIELE

- Osvojiť si základné prvky numerácie v obore do 100,
- osvojiť si sčítovanie a odčítavanie v obore do 100,
- násobiť a deliť v obore do 30,
- osvojiť si základné geometrické predstavy o bode, úsečke a rôznobežke,
- osvojiť si a využívať jednotku dĺžky 1 centimeter,
- využívať osvojené vedomosti v reálnom živote.

OBSAH

Numerácia v obore do 100, číselný rad, určovanie počtu predmetov počítaním po desiatkach a po jednotkách, čítanie a písanie číslíc.

Určovanie rádu čísel: jednotky, desiatky, stovky.

Usporiadanie čísel, porovnávanie čísel, zápis pomocou znakov $>$, $<$, $=$, číselná os.

Riešenie jednoduchých nerovnic typu $a < 64$ postupným dosadzovaním.

Riešenie jednoduchých slovných úloh na porovnávanie čísel.

Sčítovanie a odčítavanie v obore do 100 bez prechodu cez základ.

Sčítovanie a odčítavanie násobkov čísla 10, sčítovanie a odčítavanie pod seba.

Pričítanie jednociferného čísla k číslu, ktoré je násobkom čísla 10.

Odčítavanie jednociferného čísla od dvojciferného tak, aby rozdiel bol násobkom čísla 10.

Sčítovanie dvojciferných a jednociferných čísel bez prechodu cez základ.

Odčítavanie jednociferného čísla od dvojciferného čísla bez prechodu cez základ.

Riešenie jednoduchých slovných úloh.

Sčítovanie a odčítavanie v obore do 100 s prechodom cez základ.

Odčítavanie jednociferného čísla od násobkov čísla desať.

Sčítovanie jednociferného a dvojciferného čísla s prechodom cez základ.

Odčítavanie jednociferného čísla od dvojciferného čísla s prechodom cez základ.

Sčítanie a odčítavanie dvojciferného čísla a násobku čísla 10.

Riešenie jednoduchých slovných úloh.

Násobenie čísla 0 a 1 v obore do 30.

Riešenie jednoduchých slovných úloh na násobenie.

Delenie v obore do 30, názorné objasnenie podstaty delenia, znak: (delene), delenie podľa obsahu a na časti, príklady na delenie.

Riešenie jednoduchých slovných úloh na delenie.

Násobenie a delenie číslom 3. Pamäťový nácvik, precvičovanie a upevňovanie násobenia a delenia v obore násobiliek do 30.

Riešenie jednoduchých slovných úloh.

Rysovanie a označovanie priamok, vyznačovanie bodov ležiacich a neležiacich na priamke, rôznobežky, vyznačovanie úsečiek na priamke.

Meranie dĺžky úsečky, jednotka dĺžky – centimeter, používanie meradla s centimetrovou stupnicou.

PROCES

Žiaci 1. a 2. úrovne pokračujú ako v predchádzajúcich ročníkoch, pričom si rozširujú vedomosti v jednotlivých okruhoch, osvojujú si nové pojmy. Vzťahy veľa – málo, drahý – lacný sú pre žiakov s AU alebo PVP s MP veľmi abstraktné, preto je potrebné aby sa výučba realizovala pri praktických jednoduchých činnostiach, pri manipulácii s predmetmi, obmieňaním situácii, vhodný je napríklad nácvik nakupovania a pod.

Zatiaľ čo žiaci 1. úrovne nacvičujú spoznávanie a kreslenie základných geometrických tvarov podľa predlohy, žiaci 2. úrovne sa ich učia pomenovať, triediť a kresliť. K rovinným útvarom pribudol aj priestorový útvar, kocka. Snažíme sa o to, aby ju žiaci spoznali aj medzi predmetmi každodenného života.

Žiaci v 3. úrovni pracujú v obore do 100. Počtové výkony v danom obore môžu byť pre mnohých žiakov náročné ani nie tak pre neznalosť algoritmov operácii, ako skôr pre zdĺhavosť pri manipulácii s číslami. Preto u týchto žiakov uprednostňujeme rôzne didaktické pomôcky pri počítaní, ako napríklad počítadlo, stovkové počítadlo, číselnú os, kalkulačku, skutočné peniaze a pod. Stále sa snažíme o to, aby žiak nevykonával len mechanické výpočty príkladov ale aby každé osvojené učivo čo najviac prenášal do praxe. Nácvik číselného radu do 100 začítame počítaním po desiatkach, porovnávaním celých desiatok, až potom prechádzame k počítaniu po jednotkách. Pri početových výkonoch je dôležité, aby si žiaci dôsledne osvojili algoritmus písomného sčítania a odčítania. Pri sčítaní sa sčítance zapisujú pod seba tak, aby boli jednotky pod jednotkami, desiatky pod desiatkami. Sčítavať sa začne sprava doľava.

Pri odčítaní sa menšenec a menšiteľ zapisujú pod seba, rovnako ako pri

sčítaní a odčítaní sa začne od jednotiek. Pri sčítaní a odčítaní v obore do 100 s prechodom cez základ je potrebné aby žiak vedel využívať rozklady čísel. Tak ako aj v nižších ročníkoch aj tu sú vhodnou pomôckou na nácvik rozkladu skutočné mince.

V oblasti násobenia sa zvyšuje číselný obor do 30. Žiaci sa naučia používať komutatívnu vlastnosť násobenia, naučia sa používať početový výkon delenia. Pri výučbe a utvrdzovaní učiva používame názor.

Príklady sa čo najviac precvičujú v praktických úlohách. Úloha musí byť zostavená tak, aby žiak nemal problém vybrať si čo je v úlohe dôležité, aby vedel zistiť čo má vypočítať a aký algoritmus má pre výpočet použiť.

Vzdelávacia oblasť: Matematika a práca s informáciami

Informatika

Hodinová dotácia učebného predmetu

Informatika	4. ročník
ŠVP	0
Voliteľné hodiny	1
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Hlavnou úlohou vyučovacieho predmetu je rozvíjať myslenie a komunikáciu žiakov inou, špecifickou formou. Vede ich k presnému vyjadrovaniu myšlienok, postupov a ich zaznamenaniu vo formálnych zápisoch, ktoré slúžia ako všeobecný prostriedok komunikácie.

Cieľom informatiky je viesť žiakov k pochopeniu základných pojmov, postupov a techník používaných pri práci s údajmi a toku informácií v počítačových systémoch.

Cieľom vyučovacieho predmetu je zoznámiť sa s počítačom a možnosťami jeho využitia v každodennom živote. Získať základné zručnosti v používaní počítača primerane individuálnym schopnostiam žiaka s AU alebo PVP s MP.

Obsah vyučovacieho predmetu informatika je rozdelený do 5 tematických okruhov:

Informácie okolo nás - žiaci sa učia pracovať so základnými počítačovými aplikáciami, aby vedeli základné postupy pri práci s textom a jednoduchou prezentáciou, získali prvé zručnosti pri kreslení v grafickom prostredí, porozumeli nahrávaniu a prehrávaniu zvukov a videí.

Komunikácia prostredníctvom IKT – sa venuje využitiu nástrojov internetu na komunikáciu, na vlastné učenie sa. Žiaci by sa mali naučiť pracovať s elektronickou poštou, mali by pochopiť spôsob a mechanizmy vyhľadávania informácií na internete, uvedomovať si bezpečnostné riziká pri práci s internetom.

Postupy, riešenie problémov – žiaci sa zoznámia so špecifickými postupmi riešenia problémov prostredníctvom IKT. Zoznámia sa s pojmami ako program, programovanie.

Princípy fungovania IKT – sa venuje popisu a pochopeniu mechanizmov informačných a

komunikačných technológií. Žiaci by sa mali zoznámiť s možnosťami vstupných a výstupných zariadení, so získavaním základných zručností pri práci so súbormi a priečkami.

Informačná spoločnosť – tematický okruh sa zaoberá s etickými, morálnymi a spoločenskými aspektmi informatiky. Žiaci by sa mali oboznámiť s ukázkami využitia IKT

v bežnom živote, pochopiť, že používanie IKT si vyžaduje kritický a zvažujúci postoj k dostupným informáciám, viesť k zodpovednému používaniu interaktívnych médií – rozumieť rizikám, ktoré sa tu nachádzajú.

Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu informatika nie je rozdelený do troch úrovní - najľahšia, stredná a najnáročnejšia - ako je to pri iných vyučovacích predmetoch. Predpokladá sa, že žiaci AU alebo PVP s MP na porovnateľnej mentálnej úrovni môžu disponovať diametrálne rozličnými schopnosťami a zručnosťami v tejto oblasti. Vyučujúci informatiky pri vypracovávaní IVP musí vychádzať z aktuálnych schopností a zručností každého žiaka v tejto oblasti, a podľa toho so žiakom individuálne postupovať.

4. ROČNÍK

CIELE

- Zapnúť a vypnúť počítač s pomocou/samostatne,
- pracovať s myšou s pomocou/samostatne,
- pracovať s klávesnicou s pomocou/samostatne,
- správnym spôsobom uchopiť a spustiť CD, DVD s pomocou/samostatne,
- minimalizovať a maximalizovať pracovné okno s pomocou/samostatne,
- zatvoriť pracovné okno s pomocou/samostatne,
- pracovať s jednoduchými hrami ovládateľnými myšou a klávesnicou s pomocou/samostatne,
- chápať rozdiel medzi stláčaním pravého a ľavého tlačidla,
- spustiť CD, DVD cez tento počítač s pomocou/samostatne,
- ovládať zásady správneho sedenia pri počítači.

OBSAH

Informácie okolo nás

Oboznámenie sa s počítačom

Základné časti z ktorých sa skladá počítačová zostava (PC, monitor, klávesnica, myš).
Ovládanie klávesnice, myši.

Počítačové didaktické hry.

Komunikácia prostredníctvom IKT

Webové stránky pre deti (rozprávky, obrázky).

Postupy, riešenie problémov

Oboznámenie sa s pojmami – detský programovací jazyk, elementárne príkazy

Riešenie jednoduchých algoritmov v detskom programovacom prostredí (kreslenie obrázkov).

Princípy fungovania IKT

Oboznámenie sa s pojmami myš, klávesnica,

Funkcie vybraných klávesov.

Tlačiareň

Funkcia tlačiarne.

CD

Spúšťanie hry a hudby z CD, ovládanie jednoduchých hier.

Informačná spoločnosť

Informačné technológie v škole

Edukačné programy, komunikácia. - objavovanie a využívanie rôznych typov edukačných

programov pre rôzne predmety.

Voľný čas a IKT

Počítačové hry, hudba, filmy.

Vzdelávacia oblasť: Človek a spoločnosť

Vlastiveda

Hodinová dotácia učebného predmetu

Vlastiveda	4. ročník
ŠVP	2
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	2

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vlastiveda je integrovaný vyučovací predmet v 4. až 6. ročníku pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) v rámci ktorého žiaci získavajú základné poznatky z oblasti prírodovedných a spoločenskovedných odborov.

Vlastiveda nadväzuje na poznatky o prírode a spoločnosti, ktoré žiaci získali vo vecnom učive v 1. až 3. ročníku. Utvára základy pre vyučovanie spoločensko-vedných a prírodovedných predmetov.

Cieľom vyučovacieho predmetu vlastiveda je vytvárať pozitívny vzťah žiakov k prostrediu v ktorom žijú. Viest' ich k úcte k dospelým, priateľskému vzťahu k spolužiakom. Vychováva ich k tvorbe ochrane životného prostredia.

Obsah vyučovacieho predmetu vlastiveda vychádza z miestneho prírodného prostredia a prežívanej sociálnej skutočnosti. Na základe pozorovania získajú žiaci základné poznatky o živej a neživej prírode z prostredia miestnej krajiny. Na základe poznania miestnej krajiny žiaci získavajú vedomosti a osvojujú si učivo o Slovenskej republike.

Neoddeliteľnou súčasťou vyučovania vlastivedy sú vychádzky, exkurzie, návštevy výstav a rôznych podujatí, pri ktorých žiaci pozorovaním získavajú konkrétne poznatky o predmetoch, javoch a živočíchoch v ich prirodzenom prostredí.

4. ROČNÍK

4. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

- Poznať osobné údaje,
- orientovať sa v priestore,
- orientovať sa v čase,
- poznávať prírodu,
- orientovať sa v bežných životných situáciách.

OBSAH

Základná orientácia

Poznať svoje meno a priezvisko.

Rozlíšenie ľudí podľa pohlavia.

Orientácia v čase: ročné obdobia, názvy dní v týždni.

Orientácia v priestore: rozlišovanie prístupných a neprístupných priestorov, pohybovanie sa v priestore podľa pokynov, odkladanie predmetov v priestore.

Poznávanie najbližšieho okolia školy.

Spoznávanie vlastného tela dotykom šiestich pomenovaných častí svojho tela napodobňovaním.

Poznávanie prírody

Pozorovanie zmien v prírode podľa ročných období.

Domáce zvieratá.

Ďalšie voľne žijúce zvieratá: jež, líška.

Vtáky: lastovička.

Hmyz:

včela muchu. Izbové a

lúčne kvety. Ihličnaté a

listnaté stromy.

Orientácia v bežných životných situáciách

Verejná doprava – cestovanie v dopravnom prostriedku.

Telefonovanie – vedieť telefónne číslo domov.

Pošta: poslať pohľadnicu, list.

Samostatný prechod cez cestu.

Obchod – rozoznávanie obchodov podľa zamerania.

Jednoduchý nákup s pomocou.

Hodnota mincí.

Služby podľa zamerania: kaderníctvo, holičstvo a iné.

Objednanie jedla, pitia, napr. v cukrárni.

Spoločná návšteva zdravotného strediska, vedieť vyjadriť bolesť, zdravotný problém.

4. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Poznať najjednoduchšie pojmy týkajúce sa rôznych priestorov a vzťahov,
- vedieť sa orientovať v budove školy, na ceste z domu do školy,
- poznať charakteristické znaky ročných období,
- určovať čas a miesto,
- poznať príbuzenské vzťahy,
- poznať rastliny a zvieratá miestnej oblasti,
- chápať význam ochrany prírody,
- osvojiť si pravidlá správnej životosprávy,
- osvojiť si základné pravidlá kultúrneho slušného správania.

OBSAH

Trieda, škola a okolie školy

Upresňovanie pojmov: pomôcky, zariadenie triedy, šatne a iné.

Najbližšie okolie školy.

Orientácia v okolí školy.

Orientácia v čase a priestore

Porozumenie časovým údajom a vzťahom: včera, dnes, zajtra, dni v týždni.

Kalendár : dni, týždne, mesiace, dátum.

Určenie času podľa hodín.

Určenie miesta: nad, pod, pred, za, atď..

Príroda na jeseň

Charakteristické znaky prírody na jeseň, opis, pomenovanie týchto zmien. Zber jesenného ovocia, zeleniny a poľnohospodárskych plodín.

Príroda v zime

Pozorovanie počasia a zmien v prírode: teplota, mráz, sneh, ľad, zima, listnaté/ihličnaté stromy.

Voľne žijúce zvieratá v zime, starostlivosť o zvieratá v zime. zimný spánok niektorých zvierat,

Zimné hry v prírode - bezpečnosť pri hrách na snehu/ľade.

Príroda na jar

Pozorovanie zmien počasia na jar.

Jarné práce na poli a v záhrade.

Pozorovanie zmien rastlín v tomto ročnom období: stromy, kry, kvety (lipa, ovocné stromy, šípka, snežienka a iné).

Zmeny v živočíšnej ríši na jar: vtáky, zvieratá a ich mláďatá. Prebúdzanie zvierat po zimnom spánku.

Príroda v lete

Pozorovanie zmien v prírode v lete.

Práce na poli: žatva, zber obilia.

Kosenie trávy, sušenie, zber sena.

Zber lesných plodov – zameranie sa na miestne podmienky.

Jedlé a jedovaté huby.

Správanie sa v prírode – nebezpečenstvo požiarov, hluk, odpadky, ochrana prírody.

Starostlivosť o zdravie

Prehľadenie poznatkov o ľudskom tele, naše zmysly a ich ochrana.

Utvrdenie základných hygienických návykov.

Zdravie a choroba, zdravá výživa.

Návšteva u lekára, poznanie pojmov: lekár, zdravotná sestra, zdravotné stredisko, správanie sa u lekára.

Lekáreň, lieky, zaobchádzanie s liekmi,

Starostlivosť o zdravie podľa jednotlivých ročných období, prispôsobenie odevu a obuvi.

Rodina, obec

Orientácia v príbuzenských vzťahoch: mama, otec, syn, dcéra, brat, sestra, úloha rodiny.

Príbuzný – známy.

Vzťahy medzi členmi rodiny.

Platidlá a manipulácia s nimi (1 €, 2 € a iné).

Jednoduchý nákup, správanie sa v obchode.

Adresa bydliska žiaka.

Názov obce, poznávanie okolia obce, vychádzky.

4. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

- Orientácia v školskej budove,
- upevňovanie návykov pri príprave na vyučovanie,
- orientácia v príbuzenských vzťahoch v rodine,

- orientácia v príbuzenských vzťahoch v najbližšom príbuzenstve,
- orientácia vo veku osôb,
- poznať osobné údaje,
- poznať charakteristické prejavy počasia štyroch ročných období,
- poznať význam zeleniny a ovocia pre zdravie,
- poznať jesenné kvety,
- vedieť najdôležitejšie údaje o obci v ktorej žiak žije.

OBSAH

Škola a život v škole

Správanie a povinnosti žiaka v škole. Školský poriadok.

Vnútorň poriadok školy.

Moja trieda.

Príprava na vyučovanie.

Osobné údaje

Dátum narodenia, menín.

Rodina

Príbuzenské vzťahy: rodičia, deti, súrodenci.

Príbuzenské vzťahy: starí rodičia, vnuk, vnučka, teta, strýc, bratanec, sesternica. Príbuzný – známy.

Pojmy: starý – mladý, starší – mladší.

Povinnosti členov rodiny: práce v domácnosti, kto ich vykonáva.

Príroda na jeseň

Kalendár prírody.

Druhy zeleniny, využitie, zber, uskladnenie. Druhy ovocia, využitie, zber, uskladnenie. Najznámejšie jesenné kvety.

Jesenné práce v záhrade. Jesenné práce na poli.

Zber poľnohospodárskych plodín – zemiakov, cukrovej i kŕmnej repy, kukurice. Spôsoby zberu plodín.

Domov, obec

Sídlo školy, bydliska, názov, poloha v krajine. Vodné toky, mosty, umelé nádrže v obci.

Najbližšie obce a mestá, dopravné spojenia medzi nimi a miestnou obcou. Cestovanie: vedieť si kúpiť lístok na vlak, autobus.

Ochrana životného prostredia.

Činnosť a význam zdravotníckeho zariadenia, lekárne, pošty, policajnej stanice, hasičského útvaru.

Základné pravidlá pre chodcov.

Základné dopravné značky pre chodcov a cyklistov.

Pravidlá riadenia križovatky a ich praktické dodržiavanie.

Bezpečné správanie sa chodca v cestnej premávke. Služby obyvateľstvu, zásobovanie v obci, obchodná sieť,

Významné objekty, inštitúcie, podniky, pamätihodnosti v obci.

Príroda v zime

Charakteristické prejavy počasia a prírody v zime.

Rastliny v zime, poznať aspoň 2 izbové rastliny a vedieť ich ošetrovať. Listnaté a ihličnaté stromy v zime.

Voľne žijúce zvieratá v zime.

Zimný spánok, starostlivosť o vtáky a lesné zvieratá.

Zimné športy, bezpečnosť pri zimných športoch.

Orientácia v čase

Kalendárny rok, školský rok – vedieť kedy začínajú.

Názvy dní v týždni, názvy mesiacov, názvy ročných období. Časti dňa, činnosť detí v jednotlivých častiach dňa.

Celé hodiny a polhodiny- ukázať na hodinách.

Príroda a činnosť človeka

Živá a neživá

príroda. Prírodniny.

Rastliny,

Živočíchy.

Človek, vplyv človeka na prírodu.

Živá príroda

Človek

Hlavné vonkajšie časti tela, tváre – určiť a pomenovať.

Najdôležitejšie vnútorné orgány: mozog, srdce, pľúca, žalúdok. Starostlivosť o zdravie, hygiena, správny režim dňa.

Ochrana pred úrazmi a iným poškodením – chemické látky, fajčenie, alkohol, zlé životné prostredie.

Zvieratá

Hlavné časti tela.

Hmyz, ryby, vtáky, cicavce: končatiny, krídla.

Životné prejavy zvierat: pohyb, prijímanie potravy, starostlivosť o potomstvo, vzťah človeka k zvieratám.

Rastliny

Byliny, dreviny.

Časti tela rastlín: koreň, stonka, list, kvet, plod.

Význam zelených rastlín.

Príroda na jar

Charakteristické prejavy počasia a prírody na jar.

Návrat vtákov, hniezdenie.

Jarné práce na poli, v záhrade a sade.

Ochrancovia ovocných sádov a záhrad: včely, osy, vtáky.

Škodcovia ovocných sádov a záhrad: chrústy, húsenice

Jarné kvety podľa miestnych podmienok.

Príroda v lete

Charakteristické prejavy počasia a prírody v lete.

Druhy obilia, význam obilia, žatva.

Lesné plody, ich zber a úžitok pre človeka.

Záhradné a lúčne kvety – podľa miestnych podmienok.

Ochrana prírody, chránené oblasti, ich význam.

Zásady bezpečnosti pri pobyte v lese, pri vode.

Vzdelávacia oblasť: Človek a svet práce

Pracovné vyučovanie

Hodinová dotácia učebného predmetu

Pracovné vyučovanie	4. ročník
ŠVP	2
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	2

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovací predmet pracovné vyučovanie má významnú úlohu vo vzdelávaní žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) a to z hľadiska: úspešného sociálneho začlenenia sa do spoločnosti, vytvárania sociálneho, pracovného a osobného uplatnenia sa, individuálneho rozvoja jeho osobnosti a z hľadiska vytvárania vzťahov k okolitému životu.

Pracovné vyučovanie je dôležitým faktorom pri vytváraní samoobslužných a hygienických návykov, pri vytváraní a rozvoji poznávacích procesov, motorických a pracovných zručností a návykov. Osvojovanie si rôznych pracovných zručností vo vyšších ročníkoch je dôležitým činiteľom predprofesionálnej prípravy.

Pracovné vyučovanie prispieva k uspokojovaniu osobných potrieb žiaka, k rozvoju jeho schopností, možností a zručností. V kooperácii s ostatnými predmetmi prispieva k rozvoju celej osobnosti žiaka, a tým sa stáva jeho život zmysluplnejším a nezávislejším.

Obsah predmetu pracovné vyučovanie sa realizuje v čo najväčšej miere v prirodzených podmienkach, v situáciách, v ktorých bude žiak danú činnosť v reálnom živote vykonávať.

Pri blokovom vyučovaní sa rozdeľuje vyučovacia jednotka na kratšie časové úseky, podľa schopností žiaka tak, aby bola dodržaná určená časová dotácia.

Obsah predmetu je členený na tri úrovne, v jednotlivých úrovniach na zložky. Toto rozdelenie vychádza zo schopnosti žiaka osvojiť si obsah daného učiva a zo schopnosti vedieť ho aplikovať v súčasnom i budúcom praktickom živote.

Zložky vyučovacieho predmetu pracovné vyučovanie

Samoobslužné činnosti – žiaci nadobúdajú zručnosti v starostlivosti o hygienu tela a zovňajšku, osvojujú si stravovacie návyky a pravidlá stolovania.

Práce v domácnosti – obsahom zložky je osvojovanie si základných pracovných návykov v domácnosti, zručností potrebných pri domácich prácach a udržiavanie poriadku. Súčasťou tejto zložky je aj šitie. Žiaci nadobúdajú zručnosti v základných technikách šitia a ručných prác. Súčasťou zložky práce v domácnosti sú aj práce v kuchyni. Žiaci si osvojujú základné znalosti o potravinách, a ako udržiavať v kuchyni poriadok a hygienu. Vo vyšších ročníkoch nadobúdajú zručnosti pri príprave jednoduchých nápojov a jedál.

Súčasťou pracovného vyučovania v 1. úrovni je zložka **rozvoj jemnej a hrubej motoriky**. Cieľom tejto zložky je stimulácia motoriky, rozvoj koordinácie oko – ruka, zameriavanie pozornosti žiaka, rozlišovanie materiálov zmyslovým vnímaním, osvojenie si následnosti pracovných krokov činností.

Práce v dielni – žiaci si osvojujú schopnosť rozlišovať rozličné materiály, spoznávajú ich v praktickom živote, osvojujú si manuálne zručnosti s nimi a vytvárajú jednoduché výrobky.

Technické kreslenie – žiaci vo vyšších ročníkoch 3. úrovne sa prostredníctvom praktických činností učia zhotovovať technické náčrty a výkresy výrobkov.

Pestovateľské práce – žiaci 2. a 3. úrovne sa učia rozpoznávať rôzne druhy ovocia a zeleniny, nadobúdajú základné pestovateľské zručnosti, osvojujú si starostlivosť o izbové rastliny.

Pri realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu je potrebné individuálne pre každého žiaka citlivo zvážiť výber vhodných metód, foriem, didaktických prostriedkov a pomôcok, vhodnú formu motivácie, optimálnu náročnosť a čas potrebný na vykonanie úlohy, mieru členenia

úlohy na jednoduchšie kroky, formu a mieru pomoci, vhodné učebné prostredie s optimálnym množstvom stimulov.

U žiakov s AU alebo PVP s MP býva častým problémom nedostatok motivácie, pozornosti a vytrvalosti. Preto treba pri vytváraní úlohy pre konkrétneho žiaka vedieť, čím sa dá motivovať (čo býva mnohokrát ťažké zistiť) a upútať jeho pozornosť. Zvyčajne na začiatok práce zaraďujeme ľahkú úlohu, ktorú žiak bezpečne zvládne a ktorá ho môže motivovať k ďalšej práci. Až potom zaraďujeme úlohu alebo činnosť, ktorú si má žiak osvojiť, poprípade utvrdiť. Na záver zaraďujeme úlohu alebo činnosť, ktorú má žiak rád. Návrik jednotlivých činností nesmie byť samoúčelným, snažíme sa o to, aby žiak osvojenú činnosť vedel využiť v praktickom živote, inak jej osvojenie nemá pre žiaka význam. Jednotlivé pracovné úlohy je potrebné rozdeliť podľa schopností žiaka na čiastkové úlohy, inak by si ju žiak pre jej náročnosť nemusel vedieť osvojiť.

Žiakovi je potrebné poskytovať primeranú pomoc, forma a miera závisí od schopností konkrétneho žiaka. Pri najslabších žiakoch môže ísť o úplnú fyzickú pomoc pedagógom. Ak si žiak osvojil určitú časť činnosti, pedagóg poskytuje len čiastočnú fyzickú pomoc. Pre iných žiakov môže byť postačujúcou pomocou slovný návod alebo predvedenie činnosti. Najmiernejšou pomocou je poskytnutie pomoci prostredníctvom pokynov. Pre niektorých žiakov môže byť dostatočnou pomocou už len samotná prítomnosť pedagóga. Je potrebné citlivo zvážiť, ktoré činnosti už má žiak osvojené, aby mu nebola poskytovaná väčšia pomoc ako žiak v skutočnosti potrebuje, čím by sa brzdil jeho ďalší rozvoj.

Pri vzdelávaní žiakov s autizmom je dôležité aj prostredie, v ktorom sa pracovný proces realizuje. Nesmie byť prestimulované, aby pozornosť žiaka bola sústredená na požadovaný úkon a nebola odvádzaná prostredím. Netreba zabúdať ani na neprimeranú citlivosť na senzorické podnety niektorých žiakov s AU alebo PVP s MP, najmä pri prácach v dielni. Je potrebné primerane upraviť pracovné prostredie a podmienky, aby zvýšená zmyslová vnímavosť nebola prekážkou pre ďalšie vzdelávanie žiaka. V niektorých prípadoch môže byť potrebná aj úprava pracovných nástrojov a prostriedkov.

Väčšina žiakov s AU alebo PVP s MP má problémy s vytrvalosťou, pozornosťou a s ochotou spolupracovať. To môže vyplývať aj z nedostatočnej časovej a priestorovej orientácie, z nezrozumiteľnosti obsahu a postupu požadovanej činnosti.

Štruktúrovanie a vizualizácia pomôže žiakom zorientovať sa v pracovnom priestore a v čase, zorientovať sa v tom, kedy sa má daná úloha vykonávať. Žiak získa prehľad, kedy úloha začína, kedy končí, aká je následnosť postupu krokov pri vykonávaní danej úlohy a tak isto získa prehľad o tom, čo bude vykonávať po ukončení úlohy. Každá zadávaná pracovná úloha musí byť jednoznačná, zrozumiteľná, aby žiak vedel čo má urobiť a ako má postupovať. Pri poskytovaní vizualizovanej pomoci je nutné citlivo zvážiť množstvo vizualizácie. Použitie vizuálnych prostriedkov musí byť veľmi flexibilné.

Tak ako je v živote každého človeka potrebné pociťovať úspech a spokojnosť, tak aj pre žiaka s autizmom je dôležité, aby pri vykonávaní pracovných činností bol úspešný. Preto pri zadávaní pracovných úloh postupujeme od najjednoduchších k zložitejším. Ak žiak pri práci urobí chybu, nehodnotíme to slovnou, len ho opravíme a ukážeme mu, ako má správne postupovať.

Vzhľadom na to, že u mnohých žiakov s AU alebo PVP s MP je narušená schopnosť predvídať čo sa stane, je potrebné zaistiť bezpečnosť žiakov potrebnými opatreniami, a tiež návrikom bezpečných pracovných návykov.

Pri výučbe pracovného vyučovania je neustále potrebné zohľadňovať aktuálnu dosiahnutú úroveň žiaka, aby osvojovanie si nových vedomostí, zručností a návykov bolo prirodzeným

pokračovaním výučby. Nesmieme zabúdať na spoluprácu s rodičmi, aby všetko to, čo si žiak osvojil v školskom prostredí, vedel zúžitkovať aj v reálnom živote.

4. ROČNÍK

4. ROČNÍK - 1. úroveň

CIELE

- Zvyšovať samostatnosť pri základných hygienických návykoch,
- zvyšovať samostatnosť pri základných samoobslužných zručnostiach,
- zvyšovať samostatnosť pri základných stravovacích schopnostiach a návykoch,
- rozvíjať schopnosť napodobňovať,
- rozvíjať jemnú a hrubú motoriku,
- utvárať základné pracovné zručnosti,
- poznávať rôzne materiály,
- osvojiť si adekvátne používanie predmetov,
- poznávať pracovné náradie.

OBSAH

Samoobslužné činnosti

Zvyšovanie samostatnosti pri osobnej hygiene.
Používanie hygienických potrieb.
Osvojenie si hygienických návykov s čiastočnou pomocou.
Hygiena na WC, splachovanie.
Vyzliekanie a obliekanie odevu s miernou pomocou.
Obúvanie a vyzúvanie s miernou pomocou.
Osvojenie si základných stravovacích návykov.
Používanie lyžice pri jedle s pomocou.
Zdvihnutie a pitie z pohára, ak je pohár držaný jednou rukou.
Zapínanie a rozopínanie veľkého gombíka s pomocou.
Používanie zipsu s pomocou.

Rozvoj jemnej motoriky

Súvislé používanie iba jednej ruky pri manipulácii s kockami, lyžicou a pod.
Ukladanie piatich až šiestich kociek na seba po predvedení.
Zostavovanie sady vecí tromi rôznymi spôsobmi.
Taktilné oboznámenie sa s rôznymi materiálmi: papier, textil, drevo, plastelína.
Tvarovanie modelovacej hmoty.
Listovanie v knihe - spolu viac listov.
Dodržiavanie primeraného zovretia ruky pri tlaku dole: stieranie stierkou, rozdeľovanie nožom a pod..
Používanie štipcov na bielizeň, kancelárske spinky.
Umiestnenie predmetov kolmo do perforovanej dosky.
Vkladanie predmetov do otvoru podľa tvaru a iných vlastností.
Odskrutkovanie a zaskrutkovanie veľkej matice na skrutku.
Skrutkovanie do perforovanej dosky.
Skladanie jednoduchého puzzle.
Navliekanie rôznych ozdobných predmetov: krúžky, korále, prírodniny.

Práce v domácnosti

Primerané používanie predmetov každodenného života.

Odkladanie predmetov na určené miesto.

Odkladanie odevu a obuvi na určené miesto.

Utieranie prachu s miernou pomocou.

Polievanie kvetov s miernou pomocou.

Zametanie a utieranie podlahy.

Základy bezpečnosti v domácnosti.

Základy zložitejšieho prestierania k stolovaniu s pomocou.

Základy bezpečnosti v kuchyni.

Upratovanie stola: vedieť zo stola odložiť špinavý riad, rozlíšiť špinavý a čistý riad. Rozlíšenie potravín, ktoré patria do chladničky.

Utieranie stola.

Práce v dielni

Skladanie a prekladanie papiera.

Strihanie s pomocou: vedieť držať a pohybovať s papierom pri strihaní.

Skladanie mozaiky podľa farby.

Skladanie jednoduchých stavebníc, napr. Lego, Cheva a iné.

Oboznámenie sa s náradím: píłka.

4. ROČNÍK - 2. úroveň

CIELE

- Zvyšovať samostatnosť pri základných hygienických návykoch a samoobslužných zručnostiach,
- zvyšovať samostatnosť pri základných stravovacích návykoch,
- rozvíjať jemno-motorické zručnosti a schopnosť napodobňovať,
- rozlišovať rôzne materiály,
- rozvíjať schopnosť využívať voľný čas,
- utvárať základné pracovné zručnosti a návyky v prácach v domácnosti,
- pracovať s papierom a poznať jeho vlastnosti,
- utvárať základné manuálne zručnosti potrebné pri práci s drevom,
- utvárať základné manuálne zručnosti potrebné pri pestovateľských prácach.

OBSAH

Samoobslužné činnosti

Opakovanie činností a postupov potrebných pri osobnej hygiene a hygienických návykoch a samoobslužných činnostiach osvojených v predchádzajúcom ročníku.

Samostatné umývanie zubov – nácvik.

Používanie príboru pri stolovaní s pomocou.

Práce v domácnosti

Opakovanie činností osvojených v nižšom ročníku.

Zvyšovanie samostatnosti pri odkladaní predmetov na určené miesto, udržiavanie poriadku.

Zvyšovanie samostatnosti pri odkladaní odevu a obuvi na určené miesto.

Používanie ramienka na šaty.

Ukladanie šiat, osvojiť si postup pri kefovaní šiat.

Utieranie prachu.

Utieranie a umývanie podlahy.

Používanie kľúča pri odomykaní a zamykaní dvier, visiaceho zámku.

Základy zložitejšieho prestierania k stolovaniu: plytký a hlboký tanier, servítka, príbor, pohár.

Utieranie a odkladanie čistého riadu na určené miesto.

Utieranie a umývanie stola.

Príprava jedla: vedieť natierať chlieb, pečivo, umyť ovocie a zeleninu.

Príprava jednoduchého nápoja: čaj, kakao.

Balenie a rozbaľovanie desiaty.

Práce v dielni

Práce s drobným materiálom

Triedenie, priradovanie, porovnávanie, ukladanie predmetov a rôznych materiálov.

Manipulovanie s drobným materiálom. Opakovanie učiva z predchádzajúceho ročníka.

Navíjanie vlny, špagátov a podobných materiálov na cievku.

Namotávanie vlny a špagátu na kľbko.

Viazanie uzla a mašličky.

Navliekanie koralov podľa vzoru.

Prepichávanie a navliekanie papiera rôznej kvality na niť.

Práce s papierom

Krčenie, trhanie, strihanie a lepenie papiera.

Vystrihovanie bez predkreslenej čiary a po čiare.

Skladanie a prekladanie papiera. Skladanie a rozkladanie papierových škatúl.

Oblepovanie predmetov papierom.

Práce s drevom

Opracovávanie povrchu dreva brúsnyim papierom.

Zatlkanie a vytáhovanie klinčov.

Úprava dreva pilníkom – nácvik.

Montážne a demontážne práce

Spájanie špagdlí, drievok a konárikov drôtom a špagátom.

Zostavovanie modelov zo stavebníc spájaním a skrutkovaním.

Rozoberanie modelov vytvorených spájaním a skrutkovaním.

Skladanie puzzle, mozaiky.

Pestovateľské práce

Polievanie izbových rastlín. Odstraňovanie odumretých častí rastlín, kyprenie pôdy, ošetrovanie listov.

Rýľovanie, hrabanie a kolíkovanie pôdy.

Siatie do riadkov a jamiek.

Pozorovanie klíčenia semien.

Pestovanie kvetín.

Pletie záhonov.

4. ROČNÍK - 3. úroveň

CIELE

- Zvyšovať samostatnosť pri základných hygienických návykoch, samoobslužných zručnostiach a pri stolovaní,
- vykonávať základné pracovné činnosti v domácnosti a príprava jednoduchých pokrmov,

- rozlišovať rôzne materiály, spoznávať ich vlastnosti a osvojovanie základných manuálnych zručností potrebných pri práci s nimi,
- vedieť pomenovať používané nástroje a stavebnicové časti,
- osvojiť si základné pracovné zručnosti pri pestovateľských prácach.

OBSAH

Samoobslužné činnosti

Precvičovanie, utvrdzovanie samoobslužných činností, aby bola dosiahnutá čo najväčšia automatizácia a samostatnosť.

Samostatné umývanie rúk, tváre, vlasov, sprchovanie, umývanie celého tela, čistenie zubov a nechťov, česanie.

Dodržiavanie hygieny na WC, používanie vreckovky.

Skontrolovanie a upravovanie vzhľadu.

Samostatné obliekanie a vyzliekanie.

Obúvanie, vyzúvanie, šnurovanie a zaväzovanie obuvi.

Výber oblečenia podľa počasia a ročných období.

Samostatné stolovanie.

Práce v domácnosti

Opakovanie a upevňovanie zručností osvojených v nižšom ročníku.

Odkladanie predmetov na určené miesto, udržiavanie poriadku.

Skladanie, odkladanie bielizne a odevu na určené miesto.

Čistenie a odkladanie obuvi na určené miesto.

Utieranie prachu a čistenie nábytku.

Utieranie a umývanie podlahy, zametanie a vysávanie.

Umývanie WC, umývadla, vane, zrkadla a pod.

Primerané používanie predmetov a hračiek.

Ošetrovanie rán - odrenina, rezná rana, popálenina, bodnutie hmyzom.

Utvrdzovanie a rozširovanie vedomostí a zručností z predchádzajúceho ročníka.

Zložitejšie prestieranie k stolovaniu.

Umývanie, utieranie a odkladanie riadu na určené miesto. Umývanie, čistenie, krájanie, ukladanie ovocia a zeleniny na tanier.

Krájanie chleba nožom, na ručnom krájači.

Natieranie na chlieb, pečivo: maslo, džem, nátierka, paštéta, med, čokoláda.

Používanie elektrickej varnej kanvice a sporáka.

Príprava jednoduchého nápoja: mlieko, čaj, kakao, biela káva.

Varenie zemiakov v šupke. Čistenie zemiakov.

Bezpečne pracovať v kuchyni.

Šitie predného stehu na kanave.

Spojenie látky jednoduchým zošitím, prišit' gombík, patentku a pútka.

Zošívanie látky predným stehom, zadným stehom do jednoduchého švika.

Začistenie okrajov látky obnitkovacím alebo slučkovým stehom.

Navliekanie šnúrky a gumy do tunela v látke zošitie konca gumy, napr. vrecúško na prezuvky.

Háčkovanie – nacvičovanie retiazkových očiek.

Práce v dielni

Práce s drobným materiálom

Manipulovanie s drobným materiálom. Rozvíjanie estetického cítenie pri výbere a kombinácii materiálov.

Skladanie, spájanie, navliekanie, upravovanie, ohýbanie, navíjanie, strihanie, lisovanie, nalepovanie, zlepuvanie.

Prepichávanie, napichávanie, viazanie, zväzovanie, nadväzovanie a spleťanie drobného materiálu.

Kombinovanie rozličného materiálu: vytváranie mozaiky, vzorov podľa určitého pravidla. Práce s papierom

Rozlišovanie základných vlastností papiera a kartónu: farba, povrch, hrúbka, pevnosť, pružnosť, nasiakavosť.

Rozlišovanie papiera podľa druhu: farebný, pijavý, výkresový, baliaci, priekleповý, novinový, kartónový.

Prekladanie, skladanie, stláčanie, strihanie, vystrihovovanie, lepenie, rezanie, zošívanie, prebívajanie, meranie papiera a tenkého kartónu.

Používanie dierkovača a zošívачky.

Obtrhanie predkresleného tvaru.

Prepletanie farebných pásikov.

Balenie balíkov.

Práce s drevom

Oboznámenie sa so základnými vlastnosťami dreva.

Oboznámenie sa so základnými pracovnými nástrojmi a pomôčkami používanými pri práci s drevom: píla, čapovka, píla chvostovka, pilník, rašpl'a, nebožiec, nôž na drevo, brúsny papier, uholnica, skladací meter.

Osvojenie si základných pracovných zručností používaných pri práci s drevom: rezanie nožom a pílou, opracovávanie rašpl'ou a pilníkom, vrtanie, brúsenie brúsnym papierom.

Ošetrovanie povrchu dreva natieraním, voskovaním a morením.

Práce s kovom

Oboznámenie sa so základnými pracovnými nástrojmi a pomôčkami používanými pri práci s kovom: zverák, kladivko, štípacie kliešte, pilník, píłka na kov..

Oboznámenie sa so základnými vlastnosťami mäkkého drôtu a vedieť s ním pracovať: vyrovnávať, ohýbať, strihať, píliť, začisťovať konce.

Vyt'ahovanie a vyrovnávanie klincov.

Práce z kože a koženky

Základné vlastnosti kože a koženky.

Strihanie, rezanie kože a koženky podľa kovového pravítka, prebívajanie dutým priebojníkom.

Montážne a demontážne práce

Zostavovanie modelov zo stavebníc spájaním a skrutkovaním.

Rozoberanie modelov vytvorených spájaním a skrutkovaním.

Používanie skrutkovača a maticového kľúča.

Skladanie puzzle, mozaiky.

Pestovateľské práce

Ošetrovanie izbových rastlín.

Rozmnožovanie izbových rastlín stonkovými a listovými odrezkami.

Prípravovanie záhonov na siate.

Siatie, hnojenie, pletie, polievanie a okopávanie záhonov.

Sadenie priesad, cibúľ a semien.

Pestovanie kvetín: trvalky.

Pestovanie zeleniny: hrach, fazuľa, red'kovka, šalát, pažitka, rajčiny.

Práca s kľídlami: hrach, obilie, zemiaky, cibuľa, cesnak.

Poznávanie a zber liečivých rastlín.

Zber úrody.

Pozorovanie prírody v parku, v sade a v záhrade.

PROCES

Žiaci štvrtého ročníka 1. úrovne sa učia zvyšovať samostatnosť tak, aby pri hygienických a samoobslužných činnostiach potrebovali len miernu pomoc. Učia sa zapínať gombíky a zips s pomocou. Naďalej si rozvíjajú motorické zručnosti, učia sa listovať v knihe, skrutkovať a skladať jednoduché puzzle. Je potrebné, aby pri listovaní žiaci zamierovali pozornosť na to, čo je obsahom knihy, aby daná činnosť nebola len mechanicky vykonávaná, ale aby si ju osvojili aj s jej praktickým využitím. Žiaci sa učia rozlišovať špinavý a čistý riad, udržiavať poriadok v domácnosti s pomocou pedagóga. Niektorí žiaci môžu mať problémy pri práci napr. s hlinou, plastelínou, pretože sú citliví na čistotu rúk.

Žiaci 2. úrovne postupujú ako v predošlom ročníku, pričom sa snažíme zvyšovať ich samostatnosť. Osvojujú si základy zložitejšieho prestierania k stolovaniu. Pri vhodnej vizualizácii by žiaci nemali mať problémy. Učia sa natierať chlieb a pripravovať nápoje. Nácvik realizujeme v takom čase aby nebol samoučelným, ale aby žiak pripravené jedlo mohol po vykonaní činnosti skonzumovať.

Žiaci 3. úrovne si zvyšujú samostatnosť pri samoobslužke a v domácich prácach. Učia sa umývať WC a kúpeľňu, zametať, vysávať a čistiť nábytok. Učia sa ošetrovať drobné poranenia. Pri príprave jedla si osvojujú krájanie chleba, ovocia a zeleniny, varenie zemiakov a prípravu jednoduchých nápojov. Je potrebné zaistiť, aby ich práca bola bezpečná, aby si žiaci osvojili základné bezpečnostné pravidlá. To isté treba dodržiavať aj pri prácach v dielni. Žiaci sa zdokonaľujú v šití, osvojujú si základné stehy šitia. Zručnejší žiaci si môžu osvojovať aj základy háčkovania.

Žiaci 3. úrovne si rozširujú zručnosti práce s papierom a drevom. Zoznamujú sa so základnými pracovnými nástrojmi a pomôckami potrebnými pri práci s drevom a kovom, osvojujú si ich používanie. Učia sa pracovať s kožou a koženkou, hlinou a moduritom. Žiaci musia dôkladne spoznať používaný materiál a osvojiť si jeho základné vlastnosti, aby osvojovanú činnosť vedeli správne priradiť k príslušnému materiálu a k danej činnosti správne priradiť potrebné pracovné nástroje a pomôcky.

Vzdelávacia oblasť: Umenie a kultúra

Výtvarná výchova

Hodinová dotácia učebného predmetu

Výtvarná výchova	4. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vo vzdelávaní žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) má nezastupiteľné miesto aj vyučovací predmet výtvarná výchova. Výtvarné aktivity napomáhajú žiakom rozvíjať grafomotorické zručnosti, hrubú a jemnú motoriku. Na základe rozvoja jemnej motoriky sa rozvíja komunikačná schopnosť, expresívna a receptívna zložka reči, a aj nonverbálna forma komunikácie.

V prípade žiakov s AU alebo PVP s MP motorické schopnosti nie sú narušené dôsledkom ich primárnej poruchy, preto v procese vzdelávania výtvarné aktivity sa aplikujú komplexným spôsobom. Výtvarná výchova je dôležitým výchovno-vzdelávacím prostriedkom pri rozvíjaní narušených zručností a predovšetkým pri rozvíjaní sociálnych zručností a komunikačnej schopnosti, s dôrazom na sociálne správanie. Vhodné je využiť terapeutické aspekty vyučovacieho predmetu výtvarná výchova, s použitím relaxačných činností, spätých s emocionálnym prežívaním žiakov.

Pre všestranné rozvíjanie žiakov s AU alebo PVP s MP je dôležité používať aj techniky rôznych podporných terapií. Vyučovací predmet výtvarná výchova predovšetkým v prípravnom ročníku a na prvom stupni má silné terapeutické pôsobenie.

Veľa žiakov s AU alebo PVP s MP reaguje hypo- alebo hypersenzitívne na hmatové vnemy, čo sa demonštruje problémovým správaním žiaka. Najmä práca s hlinou a s inými plastickými materiálmi môžu mať na hmatové vnemy a následne na reakcie na tieto vnemy u žiakov pozitívny vplyv.

Pri manipulácii s predmetmi u žiakov s AU alebo PVP s MP veľmi často absentuje spontánna snaha zoznámiť sa neznámymi predmetmi, s pomôckami potrebnými k vykonávaniu aktuálnej činnosti. Táto spontánna snaha by mala viesť žiaka k poznaniu a k osvojeniu funkcie jednotlivých predmetov, pomôcok. Následkom absencie tejto snahy, ich manipulácia s predmetmi sa stáva neadekvátnou, stereotypnou a v procese zoznamovania sa s predmetom, spontánna explorácia sa často obmedzí len na nedôležité charakteristiky z hľadiska vykonávania aktuálnej aktivity.

Vychádzajúc z uvedených problémov, vzdelávanie žiakov s AU alebo PVP s MP sa realizuje v štruktúrovaných podmienkach s jasným motivačným cieľom, kde vždy nasledujeme zdravý vývin, ale vychádzame z aktuálnej vývinovej úrovne žiaka v danej oblasti (oblasť vizuomotoriky).

Pri vytýčení cieľov rozvíjania, okrem aktuálnej vývinovej úrovne v oblasti vizuomotoriky, zohľadníme ciele a následne aktivity k aktuálnej vývinovej úrovne v oblasti kognitívnych schopností, komunikačnej schopnosti a v oblasti behaviorálnej.

Vzdelávací proces žiakov s AU alebo PVP s MP realizujeme individuálne alebo v skupine. Usilujeme sa o to, aby skupina mala čo najhomogénnejší charakter z hľadiska schopností a vývinovej úrovne. Proces, aktivity a dynamiku sprostredkujeme žiakom na adekvátnej úrovni alternatívnej formy komunikácie (frontálne).

V úvodnej fáze vzdelávania pracujeme v diáde s jedným žiakom a podľa potreby s ďalším učiteľom, ktorý stojí za chrbtom žiaka a poskytuje mu fyzický prompt. Neskôr, keď už pracujeme so skupinou, podľa schopností a potrieb účastníkov je možné využívať pomoc ďalšieho učiteľa, ale vždy sa usilujeme o to, aby v konečnom dôsledku bol žiak schopný na

základe frontálnych verbálnych a vizuálnych inštrukcií vykonať aktivitu.

Výchovno-vzdelávacie ciele predmetu výtvarná výchova sa prelínajú každým ročníkom a úrovňou vzdelávania žiakov s AU alebo PVP s MP.

V procese dosiahnutia cieľov výtvarnej výchovy je potrebné zamerať sa na

- manipuláciu s predmetmi na takej úrovni, ktorá umožní žiakovi s AU alebo PVP s MP na adekvátnej vývinovej úrovni realizovať úlohy a používať predmety podľa funkcie,
- rozvoj a upevňovanie zručností potrebných k samostatnému vykonávaniu práce,
- vytvorenie a rozvoj takých voľno časových aktivít, ktoré bude realizovať aj v dospelosti,
- vytvorenie a rozvoj kompetencií, ktoré sú dosiahnuteľné samostatným vykonávaním práce a úloh.

Výchovno-vzdelávacie ciele vyučovacieho predmetu výtvarná výchova pre žiakov s AU alebo PVP s MP vychádzajú zo všeobecne stanovených cieľov výtvarnej výchovy ako vyučovacieho predmetu a zo všeobecne stanovených cieľov vzdelávania s AU alebo PVP s MP.

Sú to predovšetkým:

- rozvoj jemnej a hrubej motoriky,
- rozvoj koordinovaného pohybu rúk,
- rozvoj senzomotorickej koordinácie,
- rozvoj laterality
- rozvoj priestorovej orientácie,
- rozvoj koordinácie oko - ruka,
- rozvoj pozornosti,
- rozvoj priestorovej pamäti,
- rozvoj vnímania,
- rozvoj kreativity a improvizácie,
- spoločné výtvarné aktivity pomocou napodobňovania.

4. ROČNÍK

4. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

- Prehlbovať a upevňovať už nadobudnuté zručnosti,
- rozvíjať senzomotorickú koordináciu,
- rozvíjať koordinovaný pohyb rúk,
- rozvíjať percepciu,
- rozvíjať priestorovú orientáciu,
- rozvíjať interakčnú kooperáciu.

OBSAH

Kresba (ceruza, fixka, rudka, voskový pastel, suchý pastel)

Voľné kreslenie - čiary, oblúky, kruhy, špirály.

Kreslenie základných geometrických tvarov podľa predlohy. Kreslenie pomocou predtlaču.

Maľba (štetec, drevko, tampón, temperové farby, akvarelové farby)

Ukladať farby štetcom na rôzne veľké plochy papiera, prerušovať ťahy štetca - bodky, škvrnny, čiary, oblúky.

Vytvárať farebné škvrnny, zväčšovať ich a farebne dotvárať.

Modelovanie (hlina, cesto, modurit, plastelína)

Poznávať vlastnosti modelovacích materiálov stláčaním, miesením, valkaním, vyťahovaním, používaním štipcov.

Vytváranie objemu – modelovanie jednoduchých tvarov: ovocie, zelenina, geometrické tvary.

4. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Upevňovať výtvarné zručnosti nadobudnuté v predchádzajúcich ročníkoch,
- rozvíjať senzomotorickú koordináciu,
- rozvíjať percepciu,
- rozvíjať priestorovú orientáciu,
- rozvíjať kooperáciu pri spoločných výtvarných aktivitách.

OBSAH

Sledovaním a pozorovaním veľkostí a tvarov vecí dennej potreby učíme žiakov správne vidieť a odpozorovaný tvar nakresliť.

Kresba (ceruza, rudka, fixka, voskový pastel, suchý pastel)

Kreslenie predmetov vychádzajúcich z kruhu – lopta, snehuliak, slnko, jablko, zo štvorca – šatka, utierka, z obdĺžnika – dvere, okno, kniha.

Maľovanky – vyfarbovanie.

Koláž: textil, papier a dokresľovanie – zobrazenie skutočnosti podľa predlohy.

Maľba (štetec, tampón, drevko, akvarelové farby, temperové farby). Kresby vychádzajúce z farebných škvŕn, z čiar, vlnoviek.

Hra s farbou – prsto maľba.

Modelovanie (hlina, plastelína, modurit).

Modelovanie v piesku.

Kresba prstom do hliny, odtlačanie.

Tvarovanie modelovacej hmoty pomocou drevka a špachtle

Vykrajovanie tvarov z modelovacej hmoty pomocou formičky.

Modelovanie dvojrozmernej plastiky podľa predlohy.

Modelovanie jednoduchých tvarov: hračky, zvieratká, ovocie a pod.

4. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

- Upevňovať zručnosti nadobudnuté v predchádzajúcich ročníkoch,
- rozvíjať priestorovú orientáciu,
- naučiť sa prijať pravidlá pri rôznych aktivitách,
- rozvíjať interakčnú kooperáciu,
- zvládnuť prispôsobovanie sa požiadavkám skupiny.

OBSAH

Výtvarné osvojovanie skutočnosti

Podporujeme spontánny výtvarný prejav žiaka s autizmom, učíme ho správne komponovať a zobrazovať priestor.

Na základe priameho pozorovania prírodnín, sledovaním ich tvarov, štruktúr, farebnosti vedieme žiakov k pokusom o výtvarné stváranie skutočnosti - kôra stromov, rastliny, konáre, listy a iné.

Sledovaním a pozorovaním veľkostí a tvarov vecí dennej potreby učíme žiaka s autizmom správne vidieť a odpozorovaný tvar nakresliť. Upozorňujeme na funkčnosť tvarov a materiálov predmetov dennej potreby a na ich estetickú hodnotu - rôzne nádoby a druhy hrncov a krčahov, kvetináčov, pracovného náradia a pod.

Práca s výtvarnými prostriedkami

Maľba (štetec, tampón, drievko, temperové farby, akvarelové farby, suchý pastel, voskový pastel)

Dekoratívne práce sú zamerané na poznávanie a hodnotenie rôznych výtvarných techník a výtvarných materiálov.

Žiakov vedieme k pochopeniu jednoduchého členenia plochy s využitím farba a línie. V kompozíciách vychádzame z nášho ľudového umenia, uplatňujeme regionálne možnosti využitia ornamentálnej výroby. Realizujeme ornamentálnu kresbu a výplň plochy podľa šablón. Dbáme na vhodný výber farieb v dvoj - trojfarebných kombináciách.

Námety volíme v súvislosti s kultúrou bývania a odievania.

Modelovanie (plastelína, hlina, modurit, papier, drevené odrezky, rôzne papierové škatuľky, farebný papier, sadra (kachlička)

V priestorových prácach uplatňujeme získané poznatky a výtvarné zručnosti v technike modelovania a priestorového vytvárania s využitím rôzneho dostupného výtvarného materiálu. Základné zručnosti rozvíjame a dopĺňame. Modelujeme dvoj a trojrozmerné plastiky, priestorové geometrické tvary a predmety odvodené z týchto tvarov. Námety sú podobné ako vo výtvarnom osvojení skutočnosti.

Výtvarné umenie

Návštevy vhodných výstav, zameraných hlavne na výtvarné práce detí, ľudových umelcov a remeselníkov. Návšteva múzeí.

PROCES

Pri voľbe námetov vychádzame zo života žiakov, ich činností a prostredia v ktorom sa pohybujú, v nadväznosti na obsah vyučovania ostatných predmetov, najmä literatúry, vlastivedy, pracovnej výchovy a iných predmetov.

Vzdelávacia oblasť : Umenie a kultúra

Hudobná výchova

Hodinová dotácia učebného predmetu

Hudobná výchova	4. ročník
ŠVP	1
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	1

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Hudba je svojou podstatou jedinečná cesta ku komunikácii žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiaci s AU alebo PVP s MP“).

Jej efektivita spočíva v dvoch rovinách:

- hudba môže vytvárať ucelené, stabilné a predpovedateľné prostredie,
- melódia, harmónia a rytmus obľúbenej piesne poskytuje známe podnety, čím vytvára pocit bezpečia v neznámom a stresujúcom prostredí.

Hudba môže byť aj veľmi flexibilná: meniac sa z momentu na moment, odrážajúc správanie a emócie žiaka.

Hudobná výchova znamená pre žiakov s AU alebo PVP s MP používanie hudby pre nehudobné ciele v oblastiach: kognície, komunikácie a socializácie.

Hlavným poslaním hudobnej výchovy u žiakov s AU alebo PVP s MP je dosahovanie iných, ako hudobných cieľov, t.j. prvoradým cieľom nie je učiť sa o hudbe, učiť sa hrať na nejakom nástroji. Samozrejme, keď žiak prejavuje záujem a je schopný absolvovať „bežnú“ hudobnú výchovu s určitými modifikáciami, treba ho v tom podporovať a rozvíjať. Môže to byť účinná cesta k integrácii.

Vyučovaci predmet hudobná výchova má dôležitý vplyv na rozvoj osobnosti žiaka.

Hudobná výchova pre žiakov s AU alebo PVP s MP má dva základné ciele:

- rozvoj komunikácie,
- uvoľnenie, resp. zmysluplné trávenie času (t.j. sekundárne zmiernovanie nežiaducich foriem správania).

Hudobná výchova podporujúca rozvoj komunikácie. Hudba produkovaná pedagógom, alebo reprodukováaná oslovuje každého individuálne. Vŕahuje žiaka do takých hudobných aktivít, pomocou ktorých sa učí nadväzovať kontakty s rovesníkmi a s dospelými. Slová sú abstraktné a pre žiaka s AU alebo PVP s MP predstavujú bariéru. Hudba je flexibilnejšia, zvlášť keď hudbou imitujeme rytmický pohyb dieťaťa.

Hudobná výchova poskytuje žiakovi uvoľnenie a zmysluplné trávenie času. Aplikuje sa ako forma oddychu pre žiaka. Najproduktívnejšie sú interakcie medzi žiakom a pedagógom sprevádzané dotykmi. Pre zlepšenie účinkov hudby je vhodné aplikovať aj doplnkové techniky masáže (individuálne závislé od senzorického vnímania každého dieťaťa).

Ciele hudobnej výchovy pre žiakov s AU alebo s PVP s MP neznamenujú vzdelávanie vo sfére hudby, ale sú zamerané na vzbudenie záujmu o hudbu a radosť z nej.

U žiaka dochádza k zmenám v špecifických, nehudobných oblastiach života, a to:

- v poznávacích procesoch, s dôrazom na sluchové vnímanie a senzomotorickú integráciu;
- v jemnej a hrubej motorike, vizuomotorickej a pohybovej koordinácie a lateralite;
- vo vnímaní vlastného tela;
- v expresívnej a receptívnej komunikácii, najmä preverbálnych schopnostiach;
- v sociálnych zručnostiach: učenie poradovosti, prijatia pravidiel, sociálneho porozumenia, učenie prispôsobenia sa požiadavkám skupiny, sebakontrola;
- v sebaobslužke;
- v kreativite a improvizácii.

Učiteľ hudobnej výchovy pracuje ako člen tímu, ktorý pozostáva zo všetkých pedagógov, ktorí so žiakom pracujú, ale aj z rodičov a iných odborníkov, ktorí spoločne, aj keď jednotlivito, pôsobia na žiaka v rôznych prostrediach.

Účinky hudobnej výchovy na žiaka sú niekedy okamžité, ale častejšie sú rozpoznateľné až po určitej dobe. Pedagóg hudobnej výchovy spolupracuje s pedagógom zameraným na rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností žiaka, resp. ten, kto rozvíja jednu oblasť, súčasne rozvíja ďalšie dve. Hudba, reč, komunikácia a pohyb sú navzájom prepojené a spolupôsobia na vývin žiakov s AU alebo PVP s MP.

Hudobná výchova sa opiera o jasné „ciele“, ktoré dosahujeme určitým hudobným žánrom. Niektorá hudba má jasné určenie: slúži na zábavu, iná slúži na navodenie relaxácie a pod. Napriek tomu, nie je jednoznačné, že určitý žánr pôsobí na všetkých žiakov s AU alebo PVP s MP rovnako a predpovedateľne. Učiteľ najskôr používa celú škálu hudby, a neustále by mal pozorovať žiaka a jeho reakcie na ňu. Najvýhodnejšie je, ak učiteľ produkuje živú hudbu, ktorú je tak možné prispôbiť individuálnym osobitostiam každého žiaka (niektorý reaguje ihneď, iný potrebuje dlhší čas na spracovanie a reakciu). Ak učiteľ produkuje živú hudbu, urobí pauzu kedykoľvek je to potrebné. Žiakovi poskytnú také množstvo času, aké potrebuje, aby mohol reagovať. Ak produkuje živú hudbu, môžeme sa prispôbovať intenzite hlasu žiaka a jeho rozsahu. Živá hudba sa prispôsobí aj vtedy, keď je žiak s AU alebo PVP s MP stimulovaný. Hudba je aj sprostredkovateľom pozitívneho vzťahu medzi pedagógom a žiakom.

PROCES

Väčšina žiakov s AU alebo PVP s MP má problémy so zameraním pozornosti a s jej udrжанím. Rytmus hudby je vhodným podnetom na zameranie pozornosti. Poskytnutím pravidelného rytmu sa žiakovi s AU alebo PVP s MP pomôže zorganizovať si prostredie. Ak sa rytmus zmení z dôvodov prispôsobenia sa momentálnej úrovni aktivity žiaka, bude schopný zotrvať pri úlohe alebo v situácii dlhšie.

V tomto zmysle hudba :

- koncentruje žiaka na učiteľa,
- upozorňuje žiaka, že nasleduje niečo dôležité,
- pomáha žiakovi znovu sa sústrediť, ak bola jeho pozornosť rozptýlená.

Aby hudba vzbudila a znovu vzbudila pozornosť žiaka je potrebné využívať *rytmus, takt a ticho*.

Rytmus

Ak sa spieva inak známa pieseň v neobvyklom rytme, niektoré pasáže sa naťahujú, iné zrýchľujú, ľahko sa stratí pozornosť žiaka. Rytmus a pravidelnosť poskytuje dôležitý predpoklad udržania pozornosti žiaka.

Takt

Ak sa žiak s AU alebo PVP s MP prostredníctvom hudby učí komunikovať a rozvíjať si aj iné schopnosti, nemala by sa hudba stať súčasťou „pozadia“, pretože stratí svoj potenciál ako vzbudenie a udržanie pozornosti. Treba si vybrať tie činnosti, s ktorými má žiaka problémy a pokúsiť sa len pri nich používať hudbu. („Hudba na rozptýlenie.“)

Ticho

Ticho je v prípade hudobnej výchovy časťou rovnováhy. Aj hudba, aj ticho sú nonverbálnymi signálmi. Náhle ticho môže byť silnejším podnetom ako hudba.

Hudobná výchova môže mať skupinový i individuálny charakter. Snahou je, aby skupina bola čo najhomogénnejšia z hľadiska schopností žiakov. Priebeh, resp. plánované aktivity sprostredkujeme dieťaťu na adekvátnej úrovni jeho porozumenia. Spočiatku sa realizuje hudobná výchova vo dvojici so žiakom, s postupným zapájaním ďalších žiakov (ktorí jednotlivito prešli nácvikom v diáde s pedagógom).

Hudobná výchova obsahuje

- „počúvanie“ zvukových podnetov (vnímanie zvukov a hudby reprodukovanej a živej),
- rytmicko-pohybové hry,
- hru na hudobných nástrojoch,
- spev.

Špecifiká hudby

Predmet hudobná výchova vychádza z nasledovných charakteristík hudby:

- zaujme a udrží pozornosť žiaka,
- štruktúruje čas,
- je orientovaná na úspech,
- poskytuje bezpečné miesto na vykonávanie sociálnych zručností,
- robí opakovanie a proces zapamätávania príjemným a zábavným,
- umožňuje žiakom ovládať prostredie,
- môže vytvárať a posilňovať rutinu,
- môže odrážať cítenie každého žiaka a reagovať naň.

Pomôcky

- Alternatívne komunikačné prostriedky,
- vizuálne označené rytmické nástroje,
- magnetofón, mikrofón,
- väčšie zrkadlo,
- pohovka,
- výkres,
- farebné ceruzky,
- farby na prstomaľbu,
- farebné stuhy a šatky atď.

Obsah vyučovacieho predmetu hudobná výchova nie je rozdelený na jednotlivé úrovne, vzhľadom na špecifiká sluchového vnímania žiakov s AU alebo PVP s MP, ktoré nie je v priamej súvislosti s kognitívnou úrovňou.

Pri tvorbe individuálneho vzdelávacieho plánu je preto vhodné prejsť obsahom vzdelávania každého ročníka a vybrať primerané ciele a obsah. Napĺňanie obsahu hudobnej výchovy, resp. voľba procesu, je veľmi závislé nielen od úrovne žiaka, ale pri tomto vyučovacom predmete výnimočne aj od tvorivosti a hudobných, resp. muzikálnych schopností pedagóga.

4. ROČNÍK

CIELE

- Rozvíjať hudobné interakcie s druhým dieťaťom,
- rozvíjať sluchové vnímanie hovoreného slova,
- rozvíjať imitáciu hudobných prejavov prostredia.

OBSAH

Samostatná jednoduchá hudobná interakcia s druhým dieťaťom. Odlišovanie hovoreného slova od nahrávky.

Sluchová diferenciacia prvého slova pesničky (s následným využitím na hru a komunikáciu).

Hry spočívajúce v určovaní rýmujúcich sa spievaných slov (napr. rýmujúce sa zvukové pexeso).

Vzdelávacia oblasť: Zdravie a pohyb

Telesná a športová výchova

Hodinová dotácia učebného predmetu

Telesná a športová výchova	4.ročník
ŠVP	2
Voliteľné hodiny	0
ŠkVP	2

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

U žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím (ďalej aj „žiak s AU alebo PVP s MP“) sa veľmi často stretávame s kvantitatívnymi a kvalitatívnymi odchýlkami vo vývine motoriky. Motorické prejavy a dispozície k nim môžu byť u niektorých žiakov s AU alebo PVP s MP primerané veku, pri niektorých pohybových aktivitách môžu presahovať štandardnú vývinovú úroveň, častejšie ju však nedosahujú. Zvyčajne majú tiež značne narušenú schopnosť napodobňovania a spontánnej komunikácie (mimikou, gestami), ktorou disponujú deti s nenarušeným vývinom, s oneskoreným vývinom, aj deti s mentálnym postihnutím bez autizmu. Prostredníctvom pohybov učiteľa a ich vlastných pohybov možno s nimi nadviazať aj komunikačnú interakciu a naznačovať komunikatívny zámer, ktorý je pre ne zrozumiteľný.

Pri vyučovaní predmetu telesná a športová výchova je možné využiť pomerne veľký priestor na aplikáciu psychomotorickej terapie, ktorej prvky majú kompenzačnú, reedukačnú a relaxačnú funkciu. Jej aplikáciou možno zmiernovať pohybové nedostatky a kompenzovať chýbajúce zručnosti.

Výchovno-vzdelávacie ciele vyučovacieho predmetu telesná a športová výchova sú zamerané na dosiahnutie optimálneho telesného a pohybového rozvoja žiakov, vypestovanie pozitívneho vzťahu k pohybu, cvičeniu a športu v rámci ich možností a schopností. S rozvíjaním pohybovej aktivity úzko súvisí rozvoj poznávacej činnosti, nakoľko pri pohybových aktivitách pôsobíme aj na rozvoj psychických funkcií – na vnímanie, pozornosť, pamäť, myslenie, fantáziu a reč. Po určení motorickej a senzomotorickej vývinovej úrovne žiaka sa treba zamerať na utváranie účelových pohybových zručností, kompenzáciu motorických nedostatkov, elimináciu nevhodných motorických prejavov a pohybových stereotypii a tiež na rozvíjanie sociálnych a komunikačných schopností, s pozitívnym dopadom - okrem rozvoja motoriky a pohybových schopností - aj na jeho percepciu, kognitívne a sociálne funkcie. Výchovno-vzdelávacie ciele telesnej výchovy žiakov s AU alebo PVP s MP vychádzajú zo všeobecne stanovených cieľov telesnej výchovy ako vyučovacieho predmetu vo výchovno-vzdelávacom procese, pričom je potrebné ich prispôbiť a doplniť na základe nutnosti zohľadnenia špecifik vývinu a prejavov žiakov.

Sú to najmä

- rozvoj telesnej schémy žiaka,
- zvýšenie fyzickej zdatnosti a kondície žiaka,
- zlepšenie senzomotorických schopností,
- zvýšenie úrovne základných pohybových schopností,
- rozvoj cielených a koordinovaných pohybov s dôrazom na meniace sa prostredie a meniace sa aktivity,
- rozvoj prijateľných foriem pohybových aktivít s dôrazom na aktuálny sociálny kontext,
- osvojenie a upevnenie hygienických návykov,
- rozvoj verbálnych schopností,
- funkčne využívať komunikačné prostriedky vo vzťahu k telovýchovným aktivitám,
- zlepšiť prijímanie fyzického kontaktu s iným človekom,
- dodržiavať stanovené pravidlá pri fyzickej aktivite,
- spolupracovať a byť funkčným článkom vo vzájomnej interakcii s inými osobami,
- dodržiavať poradie v skupine,
- uplatňovať sebakontrolu pri pohybovej aktivite,
- zvládať účasť na hrových aktivitách s výmenou rolí,
- vedieť sa prispôbiť požiadavkám skupiny,
- uplatňovať napodobňovanie pri spoločných pohybových aktivitách,

- uvedomovať si jednotlivé časti svojho tela vo vzťahu k riadenému pohybu,
- vnímať smer v súvislosti s pohybom a orientáciou v priestore (hore, dolu, dopredu, dozadu, vpravo, vľavo...),
- rozvoj hrubej aj jemnej motoriky,
- rozvoj pohybovej koordinácie,
- rozvoj koordinácie oko - ruka,
- rozvoj pozornosti,
- rozvoj priestorovej a časovo-sledovej pamäti,
- rozvoj kreativity a improvizácie,
- rozvoj schopnosti generalizovať.

Uvedené ciele sa dosahujú prostredníctvom telovýchovných aktivít patriacich do nasledujúcich tematických celkov, ktoré sú uplatnené v obsahu vzdelávania:

- poznatky z telesnej kultúry, terminológia (druhy športov, cvikov, pohybov a polôh tela a častí tela pri telovýchovných činnostiach, častí tela, pomenovanie telocvičného náradia, náčinia a používaných pomôcok, atď.),
- základy poradových cvičení (vedieť sa postaviť na určené miesto, otočiť sa určeným smerom, zaradiť sa do útvaru určeného pre zoskupenie detí, dodržiavať pravidlo pri chôdzi v určenom útvare detí a i., aj prostredníctvom povelov poradových cvičení), (ďalej len „poradovosť“),
- prípravné, kondičné, koordinačné, kompenzačné, uvoľňovacie, vytrvalostné, obratnostné, relaxačné cvičenia,
- pohybové hry,
- rytmické hry a základy tanca,
- základy atletiky,
- turistika, resp. aj plávanie.

Na telesnej a športovej výchove sa využíva štandardné telocvičné náčinie a náradie a ďalšie vhodné pomôcky. Odporúčaná je lavička, švédka debna, rebriny, trampolína, molitanové podložky, lopty, plastové obruče, kolky, farebná lepiaca páska, farebné fólie a rôzne ďalšie telocvičné náradie, no aj predmety a pomôcky používané v bežnom edukačnom procese pri aplikácii programu TEACCH primerane k vývinovej úrovni žiaka.

1. Základné odporúčania

Pri vyučovaní telesnej a športovej výchovy žiakov s AU alebo PVP s MP je dôležité

- pri každej pohybovej aktivite mať pripravené vizuálne pomôcky na alternatívnu formu komunikácie,
- dopredu žiaka informovať o forme a priebehu pohybovej aktivity, pre neho zrozumiteľnou formou, s využitím alternatívnej formy komunikácie,
- komunikovať prostredníctvom vizuálnych prostriedkov počas celej doby trvania pohybovej aktivity,
- umiestniť pomôcky potrebné k vykonaniu pohybových aktivít v poradí, v ktorom po sebe nasledujú jednotlivé aktivity alebo ich zložky,
- priestor upraviť takým spôsobom, aby vizuálne dostatočne informoval žiaka o procese pohybovej aktivity,
- mať pre žiaka zabezpečené súčasne s verbálnym promptom (frontálne) aj poskytnutie fyzického promptu zozadu, ak si nedokáže osvojiť aktivitu pomocou napodobňovania,
- použiť aj vonkajšie motivačné činitele (individuálne, primárneho alebo sekundárneho charakteru), ak pohybová aktivita pre žiaka nie je zdrojom radosti,
- pred vypracovaním individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu na vyučovanie

predmetu telesná a športová výchova zmapovať vývinovú úroveň žiaka v nasledovných oblastiach:

- a) napodobňovanie,
- b) receptívna zložka reči,
- c) kooperácia,
- d) prijímanie frontálnych inštrukcií,
- e) úroveň spolupráce v skupine,

- na základe získaných výsledkov určiť formu vyučovania, ktorou môžu byť nasledujúce alternatívy:
 - a) výhradne individuálny prístup, t. j. 1 učiteľ a 1 žiak,
 - b) skupinový prístup - frontálne učenie niekoľkých žiakov súčasne s tým istým počtom učiteľov, aby mal každý žiak poskytovaný fyzický prompt,
 - c) skupinový prístup, keď je žiak schopný napodobňovať a pri frontálnom učení kooperuje s učiteľom - 1 učiteľ učí max. 4 žiakov,
- vytvárať také edukačné situácie, kde sa žiaci nemusia nutne deliť medzi sebou s pomôckami a pri ktorých môže byť rešpektovaná znížená až nemožná schopnosť kooperácie, ktorú možno budovať alebo zvyšovať len po veľmi malých krokoch.

2. Odporúčané základné aktivity pri individuálnom rozvíjaní

Kontaktné hry – fyzický kontakt medzi žiakom a učiteľom, podmienený iniciovaním vytvorenia očného kontaktu medzi žiakom a učiteľom.

Zrkadlo – na spontánne pohybové, vokalizačné prejavy žiaka učiteľ reaguje ich napodobňovaním.

Imitácia – napodobňovanie pohybu učiteľa - vedľa seba, za sebou a vo frontálnej polohe; imitácia pohybu s výmenou rolí; imitácia pohybu s výmenou rolí v určitom rytme, tempe a meniacej sa dynamike.

3. Odporúčané základné aktivity pri skupinovom rozvíjaní

Odvzdávanie – vytvorením očného kontaktu, v prípade verbalizujúceho žiaka aj oslovením spolužiaka, navodiť vykonanie pohybu, motorického prejavu.

Opakovanie (memoria) – žiak zopakuje predvedený pohyb. Hra, aktivita sa ukončí vtedy, keď pri nej príde na rad každý žiak.

Duet – učiteľ prezentuje jednoduchú následnosť pohybov a žiak, s ktorým nadviaže očný kontakt, napodobňuje pohyby učiteľa (spolu s učiteľom vykonávajú túto aktivitu) a rytmus jeho pohybu.

4. Poznámky a dôležité upozornenia

Iniciátorom každej aktivity v úvode je učiteľ.

Pred začatím skupinovej aktivity musia byť žiaci rozvíjaní individuálne.

Pri skupinových aktivitách treba vytvoriť homogénnu skupinu z hľadiska schopností zúčastnených žiakov.

Jeden učiteľ môže rozvíjať maximálne štyroch žiakov, v prípade potreby sa využíva pomoc ďalšej osoby (asistenta učiteľa alebo inej osoby), ktorý je na hodine spravidla vždy prítomný.

Relaxačné cvičenia zaradujeme na záver telovýchovných aktivít.

Pred vypracovaním individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu predmetu telesná a športová výchova je nevyhnutné preštudovať si celý obsah vzdelávania, nakoľko na základe individuálnych osobitostí žiaka s AU alebo PVP s MP je možné prispôbiť aplikáciu

niektorých prvkov či postupov uvedených pri iných ročníkoch a úrovniach.

Teoretické rozpracovanie postupnosti krokov pri jednotlivých činnostiach pre menej skúsených pedagógov z práce so žiakmi s AU alebo PVP s MP musí vychádzať z praxe.

V telesnej a športovej výchove žiakov s AU alebo PVP s MP je možné primerane využiť telesné cvičenia a pohybové aktivity uvádzané v odbornej literatúre venovanej zdravotnej telesnej výchove (telesnej výchove pre deti/žakov so zdravotným oslabením).

4. ROČNÍK

4. ROČNÍK – 1. úroveň

CIELE

- Aktívna spolupráca žiaka s učiteľom pri vykonávaní pohybových aktivít,
- sociálne prijateľná forma kooperácie so spolužiakom,
- funkčné používanie komunikačných prostriedkov,
- rozvoj verbálnych schopností,
- učenie prijatia fyzického kontaktu,
- učenie prijatia pravidiel,
- učenie kooperácii, rozvoj interakčnej kooperácie,
- vytváranie sebakontroly,
- učenie prispôsobenia sa k požiadavkám skupiny,
- spoločné pohybové aktivity pomocou napodobňovania,
- učenie poradovosti,
- rozvoj koordinácie oko - ruka.

OBSAH

Pohybové hry zamerané na uvedomenie si telesnej schémy vo frontálnom učebnom procese.

Loptové hry, zamerané na rozvoj preverbálnej formy komunikácie a na rozvoj expresívnej zložky reči.

Aktivity na rozvoj rovnováhy, lateralitu a koordináciu pohybov (niektoré jednoduché one brain cvičenia).

Pohybové aktivity realizované na vizualizovanej trase, uskutočňované skupinovo v zástupe za učiteľom.

Riekanky, detské pesničky spojené so symbolizáciou pohybov a aktivít. Rolové hry, kontaktné hry, zrkadlo, imitovanie.

Sezónne činnosti – v zimnom období hry na snehu, nácvik chôdze po klzkej ploche, sánkovanie sa na miernom svahu, v jarnom a v letnom období turistika, podľa možnosti v ktoromkoľvek ročnom období plávanie.

PROCES

Pri telovýchovných aktivitách sa vytvára u žiakov schopnosť realizovať jednoduchú pohybovú interakciu na základe vizuálnych aj verbálnych inštrukcií, schopnosť imitovať spolužiaka, ktorý vykonáva jednoduchú pohybovú aktivitu.

Žiaci sa učia dodržiavať pravidlá hry, zachovávanie postupnosti (vedieť čakať, kedy príde na žiaka rad). Žiaci úlohy vykonávajú samostatne, s možnou prítomnosťou druhého učiteľa,

ktorý by im mohol zozadu poskytnúť fyzicky prompt.

Kooperačné úlohy sa realizujú vo frontálnej interakcii s možnosťou poskytovania verbálneho aj fyzického promptu. Pohybové hry na vizualizovanej trase sa môžu kombinovať podľa rozhodnutia učiteľa, realizujú sa napodobňovaním pohybov učiteľa.

4. ROČNÍK – 2. úroveň

CIELE

- Zvýšenie miery sociálne prijateľnej formy kooperácie s jedným alebo s viacerými spolužiakmi,
- zvýšenie samostatnosti pri vykonávaní pohybových aktivít,
- zvýšenie miery samostatnosti pri vykonávaní hygienických návykov,
- prijatie zmeny v počte účastníkov pohybových hier,
- rozvoj preverbálnych schopností,
- funkčné používanie komunikačných prostriedkov,
- rozvoj verbálnych schopností,
- prijatie fyzického kontaktu,
- prijímania pravidiel,
- kooperácia, rozvoj interakčnej kooperácie,
- vytváranie sebakontroly,
- prispôsobenie sa požiadavkám skupiny,
- uplatniť napodobnenie pri spoločných pohybových aktivitách,
- zachovávanie poradovosti.

OBSAH

Rozvíjanie schopnosti hrať sa naučenú pohybovú hru v interakcii s jedným spolužiakom, bez aktívneho zasahovania učiteľa (5-10 min).

Vytváranie schopnosti iniciovať sociálnu interakciu prostredníctvom pohybovej hry s jedným spolužiakom, bez aktívneho zasahovania učiteľa.

Upevňovanie už zvládnutých pohybových zručností - chôdzu a beh v rôznych obmenách, lezenie, skákanie.

Zdravotné cvičenia - zamerané na posilňovanie, uvoľňovanie a pretáňovanie jednotlivých svalových skupín, na získavanie návykov správneho držania tela. Chôdza na akupresúrnom chodníku. Jazda na rehabilitačnom bicykli.

Kondičné cvičenia - zamerané na chôdzu, beh, skoky, lezenie, hádzanie, chytanie a gymnastické cvičenia.

Chôdza – správne držanie tela pri chôdzi, chôdza určeným smerom, chôdza po čiare, nepriamočiario stočenom lane, chôdza v zástupe za učiteľom. Návnik rytmickej chôdze. Prekračovanie nízkych prekážok pri chôdzi – kocky zo stavebnice, škatule od topánok a pod. Návnik chôdze po schodoch hore a dolu striedavo ľavou, pravou nohou.

Beh – návnik dvíhania nôh, ohýbanie v kolenách, beh po celej ploche miestnosti alebo vyhradenej časti ihriska, beh v zástupe za učiteľom alebo za spolužiakom.

Skoky – poskoky na mieste znožmo, striedavo na jednej, druhej nohe, skoky z miesta, skok cez čiaru, lano, položené na zem.

Lezenie dopredu ľubovoľným spôsobom vizuálne vyznačenou trasou, preliezanie vhodných prekážok – preliezačky, nízky rebrík, lavičky, švédske debny, obruče na stojanoch. Upevňovanie lezenia dopredu po kolenách.

Hádzanie a chytanie – nácvik v chytaní lopty kotúlajúcej sa po zemi, po šikmej ploche, lopty hodenej/podanej učiteľom/spolužiakom. Hádzanie lopty do terča, do cieľa, nácvik nadhadzovania lopty obidvoma rukami. Podávanie lopty učiteľovi (1-3 min). Podávanie lopty spolužiakovi (1-3 min).

Manipulácia s rôznymi drobnými predmetmi – zbieranie, podávanie, upratovanie, skladanie, prenášanie.

Gymnastické cvičenia – chôdza po šikmej ploche, napr. po lavičke zavesenej na najnižšej priečke ribstola.

Základy akrobatických cvičení – poskoky znožmo, kotúľanie sa („váľanie sudov“) z mierneho svahu. Aktivity na rozvoj rovnováhy, laterality a koordináciu pohybov (napr. niektoré jednoduché one brain cvičenia).

Sezónne činnosti – v zimnom období hry na snehu, nácvik chôdze po klzkej ploche, sánkovanie sa na miernom svahu, v jarnom a v letnom období turistika, podľa možností v ktoromkoľvek ročnom období plávanie.

Kolektívne činnosti – loptové hry s jednoduchými pravidlami s využitím nacvičených činností - gúľaním, podávaním lopty.

Hudobno-pohybové hry – rytmizovaná chôdza, beh v rôznom tempe udávanom učiteľom – ich zmena je signalizovaná zvukom píšťalky. Riekanky, detské pesničky spojené so symbolizáciou pohybov a aktivít.

Koordináčne a relaxačné cvičenia – uvedomovanie si telesnej schémy. Uvedomelý pohyb končatín aj so zatvorenými očami.

PROCES

Pri upevňovaní zručností rozvíjaných v predchádzajúcich ročníkoch a ich rozširovaní postupujeme obdobne ako v treťom ročníku na príslušnej úrovni.

4. ROČNÍK – 3. úroveň

CIELE

- Zvýšiť mieru sociálne prijateľnej formy kooperácie s jedným alebo s viacerými spolužiakmi,
- zvýšiť samostatnosť pri vykonávaní pohybových aktivít,
- prijatie zmeny v počte účastníkov pohybových hier,
- zvyšovanie miery aktívnej spolupráce s učiteľom pri vykonávaní pohybových aktivít,
- funkčné používanie komunikačných prostriedkov,
- rozvoj verbálnych schopností v spojení s rozširovaním aktívnej slovnej zásoby pri telovýchovných aktivitách,
- prijímanie fyzického kontaktu,
- prijímanie a uplatňovanie pravidiel,
- sebakontrola,
- prispôsobenie sa požiadavkám skupiny,
- uplatňovanie poradovosti,
- rozvoj kreativity a improvizáčnej schopnosti, rozvoj generalizačnej schopnosti.

OBSAH

Pri výbere telovýchovných aktivít sa okrem cvičení slúžiacich na správny rozvoj telesnej stavby a kondície žiaka sústreďujeme na činnosti, ktoré sú využiteľné na aktívne vyplňanie jeho voľného času.

Zdravotné cvičenia – zamerané na posilňovanie, uvoľňovanie a preťahovanie jednotlivých svalových skupín, na získavanie návykov správneho držania tela. Chôdza po akupresúrnom chodníku. Jazda na rehabilitačnom bicykli.

Kondičné cvičenia – zamerané na chôdzu, beh, skoky, lezenie, hádzanie, chytanie a gymnastické cvičenia.

Chôdza – správne držanie tela pri chôdzi, chôdza určeným smerom, chôdza po čiare, lane nepoloženom priamočiaro, chôdza v zástupe za učiteľom. Návčik rytmickej chôdze. Prekračovanie nízkych prekážok pri chôdzi – kocky zo stavebnice, škatule od topánok a pod. Návčik chôdze po schodoch nahor a dolu so striedaním ľavej a pravej nohy.

Beh – návčik dvíhania nôh, ohýbanie v kolenách, beh po celej ploche miestnosti, vyhradenej časti ihriska, beh v zástupe za učiteľom alebo za spolužiakom.

Skoky, poskoky na mieste znožmo, striedavo na jednej, druhej nohe, skoky z miesta, skok cez čiaru, lano položené na zem.

Lezenie dopredu po vizuálne vyznačenej trase ľubovoľným spôsobom, preliezanie vhodných prekážok – preliezačky, nízký rebrík, lavičky, švédske debny, obruče na stojanoch. Upevňovanie lezenia po kolenách. Prekonávanie jednoduchej prekážkovej dráhy v zástupe za učiteľom.

Hádzanie a chytanie – návčik v chytaní lopty gúľajúcej sa po zemi, po šikmej ploche, lopty hodenej/podanej učiteľom/spolužiakom. Hádzanie do terča, do cieľa, návčik nadhadzovania lopty obidvoma rukami. Podávanie lopty učiteľovi (1-3 min). Podávanie lopty spolužiakovi (1-3 min). Manipulácia s rôznymi drobnými predmetmi – zbieranie, podávanie, upratovanie, skladanie, prenášanie.

Gymnastické cvičenia – chôdza po šikmej ploche, napr. po lavičke zavesenej na najnižšej priečke ribstola.

Základy akrobatických cvičení – poskoky znožmo, kotúľanie sa („váľanie sudov“) z mierneho svahu. Aktivity na rozvoj rovnováhy, laterality a koordináciu pohybov (napr. niektoré jednoduché one brain cvičenia).

Sezónne činnosti v zimnom období hry na snehu, návčik chôdze po klzkej ploche, sánkovanie sa na miernom svahu, v jarnom a v letnom období turistika, podľa možností v ktoromkoľvek ročnom období plávanie.

Kolektívne činnosti – loptové hry – gúľanie, podávanie. Loptové hry s jednoduchými pravidlami.

Kontaktné hry, zrkadlo, imitácia, odovzdávanie.

Hudobno-pohybové hry – rytmizovaná chôdza a beh v rôznom tempe udávanom učiteľom; ich zmena je signalizovaná zvukom píšťalky. Riekanky, detské pesničky spojené so symbolizáciou pohybov a aktivít.

Koordináčné a relaxačné cvičenia – uvedomovanie si telesnej schémy. Uvedomelý pohyb končatín aj so zatvorenými očami.

PROCES

Všetci zúčastnení žiaci musia byť pred začatím skupinovej aktivity rozvíjaní individuálne. Zo žiakov zúčastnených na jednej vyučovacej jednotke telesnej a športovej výchovy je vhodné vytvoriť homogénnu skupinu z hľadiska ich vedomostí a schopností. Do vybudovanej a ustálenej činnosti postupne vnášame zmeny spočívajúce vo zvyšovaní sa počtu zúčastnených žiakov.

Jeden učiteľ môže rozvíjať maximálne štyroch žiakov, v prípade potreby je pri nich možné využiť pomoc druhého učiteľa.

U žiakov sa dosahuje najmä schopnosť realizovať naučenú pohybovú hru v interakcii s jedným spolužiakom, bez aktívneho zasahovania učiteľa v trvaní 5 až 10 minút a snaha iniciovať a udržať sociálnu interakciu prostredníctvom pohybovej hry s jedným alebo s viacerými spolužiakmi, len s občasným zasahovaním učiteľa v rozsahu 5 – 10 minút.

Obsah vzdelávania pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím pre 4. ročník s vyučovacím jazykom maďarským bol schválený pedagogickou radou 28.08.2018.

V Rimavskej Sobote, 28.08.2018

**PaedDr. Iveta Tóthová
riaditeľka školy**